

912

ontvang 4 DEC 1953

3012

PP. 3012 - 3153

15/8/82

K34/82

H. M. Mohlabe,

"Inheritance of
great hut" p. 3012-3153 P.O. Box 39,
= 141 @ f. 38 = 54p + Trichardtstal,
= £ 5-10-2 22-5-1953.

Tema ya 31.

Moja-lefa yo mogolo wa monna wa basadi.
6280 Lefa la monna wa basadi le na le ditho^h
tse pedi. Lefa la ngwako o mongwe le o mongwe.
Lefa la maata a monna. Lefa le we la mo-
nna le emetse malapa a gwe ka moka ga ona.
Lefa la mangwako, ke la ngwako o mongwe le o
mongwe. A na e bo moja-lefa a ona. Go dimu-
ga dithoto tsa monna, di a baganywa bana ba
maitsibulo go ya ka malapa a bona. Mong
khošana ya bona e gona, ke ya ngwako
o mogolo. Ke yena moji wa le-thoto.

6281 Monna a ke a tšeya basadi ka tšatši
ka lethii. O ba tšeya ka go latelana. Ka
baka le we bana le bona ba ya ka go la-
telana ka go tšeiwa ka bo mmagô bona.
Empa mosadi wa nto e kholo, le ge a ka-
šala a tšeiwa moragô, ka moka ga bona
basadi ba swanetše go tima mellô ya bona.
Mollô go tšea tuka wa mosadi yo mogolo, ka mo-
ka ga bona ba swanetše go tšeya mollô ka
lapeng la gwe. Go šupa gore ke yena

ke yêna mmagô bona. Ke yêna yo we a swa-
netšego go bēlega moja-lefa.

6282 Tomô ya ngwaga o morwa e šupa madulo a ta-
telano ya bana. Ngwana wa ntô e kholo, o loma
pele, a šie̱la baratho ba gwe. Ge baratho ba
gwe ba feletše ke moka go loma ba mosadi yo a
latēlago mosadi wa thetima-mollô. Ka moragô ga
mo we ke ba yo a latēlago yo we. Ke moka ba-
na ba loma ngwaga ka ôna mokhwa o we go-
fithēla ba felēla. Ke tihupô ya gore mogolo
ke yo, o latēla ke yo. Digaleng go tēna mola-
tedi wa moja-lefa pele. Moja-lefa a šala ka
moragô. Ke gore khošana a ba leke ka yōna di-
gale, digale ba leka ka molata. Moja-lefa ona
le baratho ba gwe. Mogolo a hwa, moratho wa gwe
yo we a mo latelago ke moka o dula madulong a
gwe.

6283 Moja-lefa ke gore mosadi wa thetima-
mollô, mo a ka the be le ngwana. Rangwane
wa monna wa basadi, o swanetše go lebella mo-
te wa mogolo wa gwe. Goba morwa wa rangwa-
ne. Mong barwa ba monna a ba swanēla go
šala ba dula tulong ya papagô bona. Ba
tšhaba gore le ge ba ka ya ba tšeya mosadi
wa the bula-ntô, a ta a ba le ngwana
a ka the ke a dumēla go fa ngwana lefa.

ka gobane o ta re le nna e be e le papa. Khe-
nthe rangwane goba morwa wa rangwane a ka the
ke a khona go gana.

6284 Morwa wa mosadi yo a latelago morwa wa the ti-
ma-mollo, a ka ba moja lefa. fêla taba e a
e ke e dirêga. E ka no dirêga fêla ka go bō-
na gore thesa the timilê. le ga go le bjale
molaš o ta fiwa, wa gore yêna a še yêna
mong moja-lefa. Ka baka le we o swanetše
go tšeya mosadi wa the bula-nto, ke yêna
yo we a ta tago a ba moja-lefa. Ge e tha-
le mosadi dilo ka moka di ta lala ke yêna.
Mothatang mosadi yo we a tswalago ngwana wa
mothatankana ke moka thoto ka moka ga yōna
e letêla yêna. Mo a gudilê ke moka ba mo
yafêla thoto.

Temana ya 1: moja-lefa ke wa nto khola.

6285 Ge monna a ka hwa a šiya basadi. Nyaki-
šišo ya moja-lefa, ba nyakisšiša ngwahō^{ng} o mogolo.
Ka gobane ke ōna o we o swanetšego go bē-
lēga moja-lefa. Ngwana wa pele ke yêna mo-
ja-lefa. Ge ngwana yo we wa pele a ilê a
hwa, yo a mothatamago o swanetše go ba
moja-lefa. Goba ngwana yo we wa pele o
wa nyatsiwa, moratho wa gwe o swanetše go

dula tulong ya mogolo wa gwe. Ke moka bo-
ja-lefa bo no thepela ka bana ba we ba nto
kholo ya mošate, e re go tšhikidi ya re mafene.

6286 Nyatšo ya moja-lefa. Mmago moja-lefa o
tšwa a rwele moja-lefa ka the-rotwana. Go the-
kwe melaō ya papagwe. Mereba. Ke gore ge
papagwe a mo roma, ke moka a mo huralla.
Khuralla e we ya gwe ke ya khano. Ke moka
ngwana o feta ke tše di mo lebanego. Papagwe
a ka the ke a khona go mo šupa dilo tša bo-
golo ka baka la mereba ya gwe. Ka baka la me-
reba e we ya gwe, ke gore le melaō ya papagwe
a ka the ke a e kwa. Le yēna papagwe o ta
mohuralla, a thōkōmela ngwana wa go romēga.
Dipeelo tša banna ga di swane, ka gobane ngwa-
na wa go tšwa ba rwele, ka lebaka le lengwe
a ka ba moja-lefa, ka lebaka le lengwe a the
bē yēna.

6287 Lapa a le ji le ngwē. Lapa le lengwe
le le lengwe le na le lefa la lona. Bjale le
bilē le na le moja-lefa. Mong yēna khošana
ya bona, a ka the ke a laola malefa a
malapa. O laola lefa la go šiya ke papagwe
gammōgō le lefa la lapa la bo. Bogolo bjona
a dutši a ba goletše ka moka ga bona.

6288 Wa ba wa tala o wa tala, wa ba wa tše-
go o hwa nayō. Ke gore moja-lefa ka lapeng la
bo ge go the na lefa, a ka the ke a duma go
amoga bo morwa ragwe mafa a malapa a bona.
Yēna a ka no ba mogolo fēla a dutši a le modi-
tšana. Barwa ragwe bona mo ba na le taba
ba ta mmotša bjale ka ge e le papagō bona.
Le thakošana la lešaka lona ba swanetše go mofa,
ka gobane ke molaō wa gore lešaka le na le le tha-
košana. Bjale le thakošana le we ke la mong mote.
Mong mote ke yēna moja-lefa. Mo a tha ka a šo-
ma a tšwa kudumēla makhura a peelo, o ta ba
a no hwa e le modidi.

Temana ya 2: Moja-lefa o no šala, ge
moja-lefa a šilē barwa.

6289 ~~Ge~~ moja-lefa a ka hwa pele ga papagwe, a
šiya ~~barwa~~. Moratho wa moja-lefa a ka šala
a lēla bana ba mogolo wa gwe. Tēlō e we e bo-
lwa. bolwago ke ya gore o ta dula le mmagongwa-
na. Maata a go laola iefa a ka the ke a hwetsana.
Lefa le swanetše go ba gōdimu ga matsogō a
a papagō moku. Moratho o fa dula le moradi
fēla, ke gōna a lēla bana ba mogolo wa gwe, ka
baka la gore mo a twere thelo a ka the ke
a ba kōna. Moja-lefa o ta utuluga ka mo-
ragō ga lehu la papagwe moku. Go dula le mo-

tho a še go tšeya thelo.

6290. Lehu la papagô moja-lefa. Ka moragô ga mo a latetšê morwa wa gwe, ke gôna ba ka khobakana, ba tlo gupudišana mabapi le moja-lefa. A ba diyo keteka ba thôma ba lla thello tha mohu pele. Ka moragô ga thello ke gona ba ka khônago ba nyakisša moja-lefa. Ge mohu wa moja-lefa a ilê a šiya morwa goba moretsana, morwa yo we e swanetšê go ba yêna moja-lefa. Morwa yo mongwe go ba moratho wa mohu a ka the ke a ba moja-lefa, e le gore moja-lefa o ilê mo a e hwa a šiya mosadi. Khoši ya hwa ya šiya morwa, morwa yo we o swanetšê go tlo ba khoši. A go dumelwe gore morwa yo mongwe wa mokhalabje a bušê. Monna a ka the ke a tswala khoši ga bedi. A ka buša moratho wa mohu, ge moja-lefa a ka hwa a thešû a lošê mosadi.

6291 Moja-lefa o šiya a lošitšê mosadi. Ka moragô ga mo a kwane le mosadi le batswadi ba mothepa le ba mosogana ba o kwane, ke moka a hwa. Moratho wa moja-lefa o swanetšê go šala a yo tšeya mosadi yo we a dulê naê. Ke mosadi wa gwe fêla ke wa mogolo wa gwe ka molaô. O swanetšê go tšeya wa gwe mosadi. Bana ba we a bëlêgago na-bô le mosadi yo we, ba mmitšâ hapa rangwane. Le mmagô bona o dula a

ba botša gore papago lena o hwilê. Bjale yo ke ~~re~~
~~moratho~~ ~~ngwana~~ wa papago lena. Moratho wa mohu a ka the
 kê a ba moja-lefa. Moja-lefa e ta ba morwa moradi
 yo we a go šiya a mo lōsitše.

6292^(a) Leake o ilê a hwa a šiya basadi ka bedi. Ma-
 ina a basadi ke bo Mahodu le Ngwana-Matou. Ma-
 hodu ke moradi yo mogolo yo we, a ilego a ntšha mā-
 nna thakeng. Bjale Mahodu a ba le thari ya
 banenyana fêla. Monna a bōna gore a ka hwa
 le leina. A ntšha dikhomo tše dingwê tša monyalo
 wa moredi wa gwe a nyala Ngwana-Matau ka
 ôna. A re teng ga malokwa a go swane, mo-
 thomongwe, o ta ta a gudiša khoro ya ka. Mo-
 radi yo we mo a lebeletsê Mahodu o re ke bo
 mmatswale. Ka theko e ngwe ke mogadikane
 ka gobane monna o dula na bo bedi ga bona.

*6293 Mafa a Leake. Moradi yo la wa bo bedi
 o ilê a e-šibula ka ngwana wa mothankana. Le-
 ina la gwe ba re ke Gafale. Mafa a baredi
 ba bangwe a éma ka lešaka. Khopolo ya monna
 a gopola gore ngwana o ta šumiša lefa la ma-
 nyalo a baredi, ka gobane o bikitwê ka dikho-
 mo tša go-tšwa moredi wa Mahodu. Goriale
 mo we ke gore ke ngwetši wa gwe. Khopo-
 lo ya gwe e ilê ya fetoga lefêla ka ma-
 ragô ga lehu la gwe.

6294 Lehu la Leake. O ilê a hwa a šiya dikhomo tša maata a gwe tše tshelago (ntabe?) Tša baredi ba mahodu ka šakeng e be e le masome a mabedi di nago le dikhomo tše mabala - a - nkokotwana. 28 ya dikhomo. Ba ilê ba tšaba khomo e ngwe ya dikhomo tša gwe ba mmoloka ka yōna. Ka letsatsi la tšoboša ba tšaba e e ngwe, ba tšoboša bona ba gwe. Ke moka thello tša mohu the fedilê. Ba re diphiso tša tou a di phathagane. Goriale mo we ke gore a ba ka ba rera lefa la mohu, ba ilê ba re, re swanetše go bona monyanya wa tšoboša. Morêro wa lefa la mohu ba o beela letsatsi le lengwe. Ke moka ba tšwa ba e nwa mabjale a bona. Ba palakana ba boela magae a bona.

6295 letsatsi la morêro wa lefa la mohu. Theema tša theroka the re, lapa a leji lengwe. Goba mejako a e jêlane. Lion (Mameele.) Ke ^{moratho} ~~rangwa~~ ne wa mohu. Leina le la Lion o ilê a rera ke makhwa ge ba tšwilê letsolo la go tsoma. Pholôfôlô e be e tša fete ka mo a tšago. Ke tša tšaloša ka moragô lebaka la go bolaya ga gwe. Bjale a re go bona, mogolo wa ka o hwilê, re šetše nyananeng. O šilê dikhomo tša go tiya tšogô ya gwe tše nnê. Dikhomo tše pedi di ilê tša šomišwa melaô ya lehu. Bjale re swanetše go e

ledišana mabapi le thoto ya go šiya ke mohu.
Ke moka mo a riale a baēla a duba fathe.

6296 Dinawa nka-be di bipet^{šw}a, nka-be di bipetšwa ba
šaabi. Banna ka moka ba ilē ba bipelwa. Ke ge monna
yo mongwe a bōna gore taba e bipetšitše banna. Ke
ge a bolabola ka dinawa. Mo la e be di bipetšwa ba
šaabi e be ba ta lethetša go šaaba. Ba-re a go
motho le ka o thii yo we a ka tšhago ditaba tša moša-
ša o. Di swanetše go tšha ke wena lion gammōgō
le khadi. Rena re ka tšena fēla ga re okwa goina
le khanetšano. Lion o ikē a gafēla khaitšedi ya gwe
ditšhila. A re go yēna ditaba tša malapa a go
šidiwe.

6297 Ditšhila a re, nna a ke mogolo ke mokoko-
mpo ke mokhufsi mmōna tša khole tša khaufsi ke
a ukamēla. Ka moragō ga mo a e thetile, a thō-
ma go bolabola. Lefa la baredi ba mahodu ke
la mong Mahodu. Ke yēna yo we a swanetšego
go le laola. Baheng tha dikhomo tše nnē tše ma-
ta a mohu, tšona ke šitwa go di bolabola.
Tšona di ka tšha ke ba ditedu. Ke moka
ke feditše la ka lentšū. Ge e le bjala bo
giwa thato. Goriale ke banna. Mothare mo
o namelwa o thomiwa ka thitong. Bjale re-
na re o thomilē ka dithabing. Ka baka le
we o ta re šita. Ditaba ka moka a di

émê, re tebe moja-lefa pele.

6298 Morêrô wa ba wa moja-lefa. Banna ba re, a re boneng moja-lefa pele, re ta khôna re tēna tabeng ya dithoto. Lion a re go khadi a ka thaloša, ka gobane mothomongwe mohu a ka fo ba a mmutsitše. Ba ilê ba dira khakhamphothä. Khakhamphothä ke gore yo la o re a go thaloše yola. Ke khopa nne. Ke ba-thale ba bedi a ba fothelêlane peeba. Ka gobane yola o ta re fotha, yola le yēna a re fotha. Yo la a nyake go fotha, ka go bōna gore e ka ya ya tšwa ka ga yola a bolaya. Maiše a re bjala bjaka bo thegiwa ke moroko. Batho ba ba ta thwa ba re dudisitše mo bangwe ba enwa mabjala. Moja-lefa ke Pjafale. Ke moka a goma a du la fatho. Maiša ke yo mongwe wa bo leloko la mohu.

6299 Lion le Ditšhila ya ba gōna ba bulago melomo ya bona. Lion a re, ke nnete e be go swanetše go ba bjale ka ge theboledi the boletše. Bjale re gakanēga ka gobane bedi ga bona e be e le basadi ba gwe. Ke moka a napa a hōmola. Khadi le yōna ya re go bjale ka ge khaitšedi ya ka a bolabotše. Tswalla banneng a e farelwe, ka goriale mo we banna le ka thušā ka mantšū.

6300 Thaloša ya dikhomo tša go nyala Ngwana-Ma-
 tou. Lion a thaloša. Ditaba di a ribipêla ka
 baka la dikhomo tša go nyala mosadi wa bobedi.
 Dikhomo tša go nyala mosadi wa bobedi, ke di-
 khomo tša go-tšwa moredi wa Mahodu. Mo la
 Mahodu a be a na le ngwana wa mothamka-
 na, nkabe a dutši le mosadi yo. Lehono o be
 a dutši le mohu. Morwa wa gwe a ka ba mo-
 ja-lefa ka mokhwa mang, ka gobane mosadi yo
 mogolo o gōna. O bilê o nylene dikhomo o tšo tše
 ya mosadi. Mo la mohu a the ke a dula le mos-
 adi, gōna e be e le twanêlô ya gore Pjafale a
 be moja-lefa. Banna ba ilê ba kwisisa, ka
 mokhwa o we a thalutšitšego ka ôna.

6301 Pjafale ke moja-lefa ka fathe ga taolo ya Ma-
 hodu. Ka morago ga mo lion a thalutšitše le kwi-
 šišo ga banna, ba re theša the timilê. Ka
 baka le we le bōna gore go swanetšwe go di-
 riwa bjang. Mahodu a re, ngwana wa motham-
 kana ke pheko. Ka baka le we, ~~ma~~ nna ke
 re ngwana ge a ka ntwara ka diata tše pe-
 di, le nna ke ta ba bjale. Ba re go Pjafa-
 le, o mogolo wa mošiša o. Fêla o the ke
 wa go-lêla mokhekolo yo. Ditumellô ka moka
 o swanetše go fa ke yêna. The we a go bo-
 tšago o mo kwêlê. Ke moka morêrô wa moja-

K34/82

lefa wa fêla o e ta mo we. Lefa le la la dikho-
mo tša mong mohu, Mahodu a re a di no ba ma-
trogong ga gwe. Ge ke bôna mekhwa ya gwe gô-
na ke ta le bitša, ra ta ra abagana. Molandi
yo mogolo ya ba Mahodu.

6302 Thalošo ya thefelo tha Lion. Papagwe e be
e le moloi. Boloi bja gwe o be a tha uti. Monna
ge a teba dithare goba dithuri, mo a bôna gore
matšatši a gwe a batamets'e, o wa bêla barwa
ba gwe dila tša gwe. Bjale mameele o ilê a mo
fa thefelo tha dipholofolo. Dikomosasa tša khale
mo di tilê go thediša mothêlô, e be ba fêla ba
khowêla banna ba yo tsoma nabô. Bjale mameele
a the tiya phata ka thefelo. Ka baka la thefelo
the, pholofolo e ngwe le e ngwe ya tšogêla ka ga
gwe ke moka o e bolaya ka molamo. Go kwagala
gore a ilê a bolaya matabo a ntabe, dikome tše
thaano. Ditholo tšona a di badiwi. Ke moka ko-
mosasa a mo rêla leina le Leu. Ge ba butšiša
a re Lion. Ke moka a napa a e ba Lion.

6303(b) Pjafale a ya a tšeya mosadi khorong ya
ga Pôpêla. O ilê a tšeya mosadi yo we ka ta-
êlô ya mahodu. Mosadi yo we ke ngwana wa
m-khaitšedi ya mahodu. O nyaka gore a te
a tswalê moja-lefa. Leina la mosadi bare
ke Mahodu. O ya go apeela rakhadi wa

gwe.

6304 Mahodu wa bobedi a bëlêga Mmaeng. Mosadi o ilê a bikiwa rakhadi ya gwe a tha phele. Ka moragô ga mo a na le mpa, ke moka mahodu wa pele a hwa. Pjafale a šala e le moja-lefa le molaudi. Ka moragô ga lehu la rakhadi wa gwe, a šala a bëlêga ngwana wa mothankana ya we leina la gwe le ngodilwego ka mo godimur. Manyalo a baredi ba ~~ma~~ Mahodu wa pele a ba matsogong ga Pjafale. Gammôgô le thoto ya go šiya ke yêna mong keake. Ke moja-lefa bjale ka ge lapa le le-golo le ilê la thoka ngwana wa mošemanyana. O ilê a ba moja-lefa go fithêla a e hwa. Thoto e we ka moka o be a e jêla ka lapeng la mahodu wa bobedi.

6305 Pjafale a ya a tšeya motswala wa gwe. Ka ~~mola~~ yo we motswala wa gwe, e be a swa-netšê go ba the tima-mollô. Bjale Thethepe a ka a ba the tima-mollô ka baka la mahodu wa bobedi. Le yêna o ilê a mo tšeya ka lefa la go šiya ke bahu. Ka moragô a tšeya mosadi wa boraro, yêna leina la gwe ya ba maku-bu. Ka go tšeya basadi ba we, o nyaka go go-dišša khoro ya keake. Māeng o ilê a gana leina. Ngwana mo a gana leina o lala a lla bošego. Bjale ditaola tša ba botša gore môya

wa moku o wa belaêla, o nyaka ge leina la ôna
le rediwa ngwana yo we. Ke moka ba mo rêla lei-
na la leake. Ngwana o ilê a homola go lla.

6306 ~~leake~~ ^{Pjafale} a hwa. Ka moragô ga mo papagô
leake a hwilê, ba goma ba khobakana. Khobaka-
no e we ya bona, ke ya ka moragô ga mo thello
the fedilê. Bakhobakana go tlo supa moja-lefa.
Tshweng tlogo e tiêla ka ga gabo yôna. Nhâne
ke yêna khadi e kholo, ka gobane ke yêna moredi
wa Mahodu wa pele yo mogolo. A re, re a lôša
ba bina fou. Le khobakane mo ka baka la gore mo-
tho yo we a go ba a tswere mošša o, o hwilê. Bja-
le le tebe gore basadi ba, ka moka ba boya ka di-
khomo tša go šiya ke mma le papa. Nto e kholo
gare ga bona ke ya Mahodu wa bo bedi. O na le
ngwana, a še ngwana ke monna. leina la gwe ke
leake. Ke yêna moja-lefa. Ke moka ke feditšê.

6307 Ba ga Pôpêla ga mmôgô le ba lelôko la bo-
moku ba dumêla. Bo malome a Pjafale ba re
o ba moja-lefa bjang ngwana wa malome wa mo-
hu a le gôna. A gwa ka gwa ba le yo a ba
thaeletšago, ka gobane ba ilê ba fo homola. Kha-
di ya ba ya bôna gore ke phôšô go the ba fe-
tolê. Ke moka a ba fetola. A re go fetola re
fetola morôgô. Bjale bakeng tha taba e ba ga
makholo, a le kwale. Ngwana-matou e be e

le mosadi yo manyana. Mosadi yo mogolo e be e le Mahodu. O bilé o nyele dikhomo. Mote o mo le o bona o le bjate ke mathepa a dikhomo tša gwe. Ke twanêlo ya gore ~~more~~ morwa mahodu wa bo bedi a be moja-lefa. Ke moka a fetsa polabolo ya gwe. Le bona ba ilé ba dumêla. Ba re e be re tšhaba go tšama re ngunanguna ka matheko. Le ngunangu no le baka diji. Ke moka leake o tšugile. Taba ya bona ya fêla e ta mo we.

6308 Telane o ilé a hwêla ke mosadi wa gwe wa pele. Mekhwa ya gwe ya ge a tha phela. O be a nyaka go hwetsana lefa ka go lifiša batho. Dikhomo tša tēna tšhemong ya gwe, thapêlo e be e the gōna. Mong wa dikhomo o be a lefa mabêlê a we ka khomo. A hwetsana mosadi wa gwe eme le yo mongwe, ke moka ke molato. Monna yo we o swanetše go lefa. Mong modirō wa gwe, e be e le mmeti le mošugi wa marala.

6309 Dilo tša batho a di phidiši di a bolaya. Mosadi wa gwe o ilé a hwa ka dilo tša batho. Monna o ilé a hwetsana ~~monn~~ mosadi wa gwe a eme le Ramotodi. O ilé a mmeya molato. Bjale monna a leka go gana. Banna ba re go yēna, lefa a gona taba. Go ja

monna a še go mo fetsā. Monna o ilé a lefa
a lla. O lla ka baka la gore mosadi a mo tebe.
Fela o ilé a no ba a lefa ka khomo. A thaba
nyepo ya gore khomo ya ka e ta latela ke motho.
A ba ka ba šala mantšu a gwe moragô, ba ilé
ba re ke nōga e bolaya mala.

6310 Lehu la mafolosane. O ilé a hwa pele ga
monna wa gwe. O ilé a šiya bana ba ba be-
di. Mothankana Kokobetsa le wa moretsana Ma-
lehu. Ka moragô ga mo ba thabilé khomo e la-
ya go lefa ke Ramotodi, ke moka mosadi a tha-
bēga. Le nama e we ya khomo a ka a ija. Ka
moragô ga matsatsi a the makae, ke moka a
hwa, a šiya megwapa ya khomo e lekeletše ka
gare ga ngwako wa gwe. Monna a goma a bō-
ela bogopeng.

6311 Telane le yēna a šala a latela mosadi
wa gwe. Fela yēna o ilé a gola. Ka moragô
ga lehu la mosadi wa gwe, a tšeya basadi ba
ba bedi. O ilé a tšeya Mangwako ka dikhomo
tša go tšwa Malehu. Ka moragô a thōpha di-
khomo tša go lifiša batho, a tšeya malekhasola.
Malekhasola o ilé a ba moopa. Bjale Mangwa-
ko o ilé a bēlega bathankana ba bedi le
basetšana ba ba-raro. A thōpha dikhomo tša
go lefa melato ya mabēle, a tšeiša morwa

wa gwe Kokobetša. Leine la mosadi wa gwe a
ya ba Matala. Ka moragô ga mo we ke moka a
hwa. O ilê a šiya barwa Mangwako ba thešû
ba tšeya basadi.

6312 Morêrô wa tšhupô ya moja-lefa. Mohu o ilê
a šiya dikhomo tše di šupago ka šakeng le
dinku tše nnê. Nku ba ilê ba boloka mohu ka yô-
na. Khomo ba ilê ba thobôša bana ka yôna.
Rangwane wa barwa ba mohu, a thugišetša khoba
mantšû. Le bitsitšwe mo ka baka la tšhupô ya moja-
lefa, ka baka la gore mong wa mošaša o, o re šilê.
Ditau di the nago the baka, di ilê namane ya pho-
lwana go ba di šitile ke khomo e thotša. Ke bola-
bola ka mokhwa o we, ka gobane re gakane kowa
thopeng. Bjale re no re tswala banneng a e fa-
ielwe. Re bone gore go le gumiša go buima. Ke
ta thôma go lethalošetša boima bja taba.

6313 ya buima bja taba. Le bulê di-
têbê tša lena, le nthaeletšeng. Mohu o be a na-
le mosadi, bjale mosadi yo we wa gwe wa pele a
hwa, a šiya bana ba ba bedi. Moredi wa mohu, o
ilê go nyadiwa, dikhomo tša go mo nyala tša feta
tša ya tša tšeya Mangwako. Malekhasola o tše rwe
ka dikhomo tša khoro. Kokobetša le yêna o ilê a
mo tšeiša ka dikhomo tša khoro. Bjale boima ke
gore dikhomo tša khoro, a tša tswanêla go tswala

K34/82

moja-lefa. Dikhomotša go tswala moja-lefa, ke tša go ba le mammuwi. Ke ga na mo we re gakanago gōne. Ke moka a boela a dula fathe.

6314 Banna ba ilé ba tšhahuna taba. Ka morago ga mo a tšhahutše buima bja taba, ke moka a gafela banna. Pele ga gore ba bolabolé, ba ilé ba nyaka go kwa malehu mantšu a gwe. O ilé a re nna ke nna moradi, ke bogadi bjaka, tša mo ditaba nka the di khōné. Ba ilé ba mo gapeletša gore a bolabolé. A re nna ke teba mogadibō waka e le mangwako. Ke lona lapa laka, ka baka la gore matsō a ka a tšō tšeya yēna. Ke moka a fetsša go bolabola ga gwe. Ditaba di fapantše ke moku ka baka la go kwa bogopē. Kokobetsā ke yēna moja-lefa.

6315 Ke baka la mo ba re Kokobetsā ke moja-lefa. Ke moja-lefa ka baka la gore ke ngwana wa moradi wa pele. Mo la mmagwe a the ke a hwa, dikhomotša go tšwa malehu, nka be di tšehitše Kokobetsā moradi. Moredi wa mangwako a ka re go nyadiwa, ke moka ba di fe Kokobetsā. Ka baka le we, go tša taba ya go loka ka gobane malehu o tša tšwa ka lapeng la mangwako. O swanetše go tšeya moradi ka tšōna. Moradi yo we ke yēna yo we a tša tšago a bēlēga moja-lefa wa nnete.

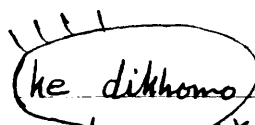
b316 Mangwako a ka a nyaka go kwa mo we banna ba bolabotšego. Ka morago ga mo ba rerile ka mokhwa o we, ba botša moradi gore a dire ka mokhwa o we ba rerilego ka ona. O ile a ba fetola ka gore, dikhomotša gonya ke nna di swanetše go tšeiša barwa baka. Tše we le di bolabolago, ka moka ga tšona a di tene ka ditebeng tša ka. Ba re go yēna, a re re gore o tšee monyalo wa moredi wa go ka moka, aowa le ge o ka ntšha dikhomo tše pedi goba tše tharo go lukile. Ka goiale mo we o ta, ba o ntšhitše Malehu ka lapeng la go. Mo we o ile a kwana nabō. Ke moka morerō wa moja-lefa wa fēla o e ta mo we. Ge e le kobō e šugilwe bjale re ka sokologare re bōna mabapi le lefa la go šiya ke mohu. Ba ile ba re di a kwala le tšona di ka tiwella re be, re di thahuna.

b317 morerō wa dikhomo le dinku tša go šiya ke mohu. Mohu o hwile, bjale o šile thoto e eme ka lešaka. Ka šakeng la dikhomo e be e le dikhomo tše di šupago. Bjale go šetše dikhomo tše ntabe, ka gobane dikhomo ya bošupa e ile ya šoma modirō wa thobošo. Ka lešakeng la dinku, ke tše tharo. Nku ya bonē re ile ra boloka mohu ka yōna. Ke moka ke ona mothahu wa mohu, o we e lego wa moše wa gwe. Bjale banna bare di a kwala. Fēla monna a hwa e le le-gadla, o hwile e le monna. Ka baka le we

thoto e be e the emela nto, e be e emetse dintlo.
Ka goxiale mo we thoto e swanetse go abaganywa.

6318 Kabaganyo ya thoto. Pele ga kabaganyo ya thoto, monna a kaha Komosasa a khopela lebaka la go bolabola. Ba ile ba mo dumella fela ba phitile melala, ka baka la gore e be ba lapile. A re le a-baganya thoto bjang khaanthe mong wa yona le mo supile. Ba re go yena, ditsebê le khopolo ya go di be di ile kae, mo re be re theloa pele ga gore re tene mo kabaganyong. A re ke be ke le gona. Bjale lehono o re boetsa morago bjang. A re ke nyaka go tšeba. O ta butšiša banna ba bangwe ba we ba ilego ba kwa. Gana bjale wena bula dipheka dikhomo di tšwe ka šakeng. O be a tswaletse melomo ya bona. Ke moka a homola. Ba thomô modirô wa bona. Mangwako ba ile ba mo fa khomo le ^{nku} ~~pho~~. Malekhasola khomo le nku. Ba ba file tša ditshadi ka moka. Moja-lefa a hwetsana dikhomo tše nnê di nago le nku.

6319 Dipelaêlô tša basadi. Go ya kang re fiwa kabonyana, khaanthe thoto e lekane malapa a yona. Taba e ya tšegô ya basadi ba bantši e ya tswenya. Taba e re kowa e fedile ke moka ya fo tšwella. Le thaeletšeng basadi. Mo moteng a le na mmago le na. Matale e be e ka ba yena ka gobane ke mosadi wa Kokobetsa. Bjale o nyadiwi^{le} ka dikhomo tša khoro. Ka baka le we re nyaka gobane a phakiše a yo tšeya mosadi. Lehono dikhomo tše diphumugile bokhorong, ke dikhomo

 (ke dikhomō) tšā go šiya ke mōhu. Mōkhwa o we a ilego
 a di hwetsana ka ōna, a o nyake go tšibiwa ke tšā go-
 tšwa maata a gwe. Dikhomo tšē o ta mo fago, di ta
 ta di golēla tšē, ka gobane tšē we di tšwa motho. Ba ilē
 ba re ke tšona. Ka goriale mo we ke gore pelaélō ya
 bona e fedilē. Fēla lentšū le ke tšona, le šupa gore
 re ta di bōna, goba re ka dira bjang. Ke motho mo
 a dumēla ka mōkhwa o o tha lebanago. Le ga go le bja-
 le taba ya bona ya fēla.

6320 Malehu a nyadiwa, dikhomō tšē tharo tšā fiwa Koko-
 betšā. Malehu ke moredi wa Mangwako. O ilē go bēlēga
 ba mo rēla leina la malehu. Ke tšhupō ya gore mma-
 gwe o nyadiwilē ka dikhomō tšā go-tšwa Malehu. Ke go-
 re ge ~~mo~~ Malehu a na le ngwana wa mothankana, o
 be a swanetše go tšeya yo we malehu. O ilē a nyadi-
 wa ke ^{mōna} ~~bōna~~ wa ga moeng. Ke mōka ba tšeya dikho-
 mo tšē ~~tharo~~ ba di fa Kokobetšā. Malehu a tšwa ka
 lapeng la Mangwako.

6321 Kokobetšā o ilē a tšeya moradi, ka mōkhwa o we
 ba ilego ba bolabola ka ōna. Moradi yo we leina la
 gwe e be e le Maganong. O ilē a golēla mafale
 ka baka la dikhomō tšā go tšwa malehu. O ilē
 a bēlēga ngwana wa mothankana, ba mo rēla
 leina la Telane. Ka moragō ga lehu la Kokobetšā
 a šala a ba moja-lefa. Boja lefa bja gwe
 a bja ka bja tswenya, ka gobane ntō e kho-

K34/82

lo ya go tswala moja - lefa e be ba e tšeba. Ke moka ke mafello a taba ya bona.

6322 Thekwai o ilé a hwa a šiya basadi ba whototwana. Pele ga lehu la gwe, go ilé gwa hwa morwa wa gwe pele. Morwa yo we e be e le wa lapa le legolo. Keina la morwa e be ba mmitšha Matšhubeng. Pele ga lehu la gwe, o ilé a mo tšeiša moradi ga malome wa gwe. O ilé a na mmeka ~~le~~ e le molwetši. A fitha bogadi a dula thelemō, ka thelemō tha ba bedi, bolwetši bja gola kudu. Mafello o ilé a lapa ka thōgō. Thekwai o ilé a kwa bothoko kudu. Aowa a khotella, ke moka ba iša mohu le biteng. Ka moragō ga mo ba bulukile mohu, a re ba ga makholo re swanetše go tšama re e kwa thehu tha mohu. Ba ilé ba dumela. Ke moka ba beya letšatši la go tšama lona.

6323 Ditaola tša ya tša tiya mmagō moradi. Ba ilé ba tšwa ka lona letšatši le la ba go le beya. Bja le monna wa ngaka, a re, ditaola tša gwe di bolabola gore monna o bolailé ke ngwako wa gwe. The thare the we tha go bolaya papago mohu yo we le tšego go laola yēna lehošo, o ilé a ja le papagwe. O bolailé ke phafana ya bjala. O ilé a re go bōna papagwe a nwele, ke moka le yēna a nwa. Lehu la gwe le thagile ka mokhwa

o we. Mmagô mohu a ka a ganetsa. Ke moka
ba laela ngaka ba boela gae.

6324 Thekwai a ya a gapa dikhomo tša gwe ga
makholo wa gwe. Ka moragô ga mo ba boetše gae,
ba ilé ba goma ba khobakana. Bjale ba thulošc-
tša ba we ba go ba ba thaya. Bjale banna ba
re ke khogo e nwele mae a yōna. Ka goxiale
mo we ke gore molato a o gōna. Thekwai a re
di a kwala mo le re ke khogo e nwele mae a yō-
na. Bjale yōna a e na molato ka gobane mae ke
a yōna. Nna ke ta phumula keng megōkhō. Ba
re ba swanetše go go fa moradi wa the bula-
nto. A re noga ga e nyakege ka gare ga mo-
te, ka gobane ka morwana e ka sokologa ya go
loma thexētē. Ka lona le-baka le we ke swanetše
go gapa dikhomo tša ka. Ba ga makholo wa gwe
ba lokologa gore a di gapē. Ke moka a ya gapa
dikhomo bogweng.

6325 Di ilé tša gata khoro tša feta. Ba ya ba
tšeya. Tipé, moradi yo we e be e fo ba moradi fē-
la. Moja-lefa o ilé a bēlēga ngwana le moradi yo we.
Ngwana yo we wa maitšibulo ya ba wa mothankana. Kei-
na la gwe ba mo rēla la Thekwai. Ka moragô ga
mo ngwana a belegwe, matšhubeng a ya makhaweng.
O ilé a hwēla gōna. Ba no o kwa ba bigiwa lehu.
Ka ngwaga wa bo bedi ke moka Tipé le yēna a

latêla monna wa gwe. Ngwana a šala a le tšh-
wana. Thekwai a šala a lêla maina a gwe Thekwai
Mmagô Matšhubeng o ilê a hwa, a mo šiya e thale the
gatêla. Papagwe a šala a mo lêla. Bjale lehu la mo
tšeya pele ga papagwe.

6326 Thekwai a latêla mošae wa gwe. O ilê a hwa
ka moragô ga dilemô tše ditelele. Maina a gwe The-
kwai o be a le lesogana. Moradi wa go latêla moradi
wa nfo e kholo e be e le Maphurane. Bjale o ilê a hwa
pele ga monna wa gwe. O ilê a šiya barwa ba bedi. Ba-
sadi ba go šala ba phela, gwa šala basadi
ba ba šupago. Thello tha mohu ba ilê ba
lla ka lapeng la Manoši, ka baka la gore go ilê
go bikiwa Maphurane, ke moka ba beka yêna.
mohu o ilê a ntšhiwa a le ka ngwakang wa Mano-
ši ge ba mo iša lebiteng.

6327 Dithoto tša mohu. Ka moragô ga mo ba mme-
lukilô, batho ba go lla thello tha mohu ba pala-
kana, ba nyaka go fo tšeba thoto ya gwe. Mabapi
le dithoto tša malapa a baka ba dišala moragô
ka baka la go tšeba gore di na le malapa a
tšona. Ke nnete ya gore thoto e tšibiwe ka goba-
ne e be e le monna wa moše o mogoto. Tše di-
ngwe di ka šala tša utiwa. Ba hwetšana gore
thoto ya bongaka bja gwe ya dikhomo ke masome
a mabedi a na go le dikhomo tše thaaano. Le-

some le lengwe la dikhomo la go lifiša bofebi bja basadi ba gwe. Ka moka ga di gathana ya ba masome a mararo le dikhomo tše thaaano. Dipudi lesome la tšona le dipudi tše ntabe. Dipokolo tše tharo. Ke moka ke yōna thoto ya go tiya thōgō ya mohu. Ba re re di bone. Ba ilē ba palakana ba di bone. Kabaganyo e ta ba ka moragō ga thello.

6328 Mothaku o we o ilego wa lewa pele ga phello ya thello. Mohu o ilē a bolokwa ka khomo. Dipudi tše thaaano di thabetšwe bandi ba thello. Bjale dipudi ka šakeng gwa šala lesome le pudi. Dikhomo masome a mararo le dikhomo tše nnē. Di bala ke moratšo wa mohu. O dirēla gore le tšona ba di tebe, ka gobane ge ba ka toga ba tha di tebe, ka morwana ba ta re di llē ke yēna. O ba botša taba e we ka tšatši la bjale bja thitšhila tha pele. Ba ilē ba dumelana na e bakeng tha thalošo e we ya gwe.

6329 Ka letšatši la thobošo ba thoboša bana ba mohu ka khomo. Bjale ka šakeng gwa šala dikhomo tše masome a mabedi le dikhomo tše tharo tša bongaka bja mohu. Bona beng ba mohu a ba ka ba khobakana ka pela. Ba ilē ba fitša letšatši le thabilē. Bjale ba bōna gore ba ka the ke ba šupa moja-lefa ka gobane ba bangwe ba šetše ba nwele. Ba rēra gore tšhupō ya moja-lefa e ta ba ya ka morwana. Ba go nyaka go bolabola ba nwele, ba re ga bja-

K34/82

le go lukilê. Ba re go bona ditaba tša go bolwabolwa batho ba lempeng a še ditaba, ka baka la gore le ta tšeya magane. Ke moka tšhupô ya moja-lefa ya boetswa moragô. Ba šoma modirô wa thobôšo wa go nwa bjala.

6330 Tšhupô ya moja-lefa. Ke molaô wa gore go šupiwê moja-lefa pele. Ka moragô ga mo we ba khônê ba tšena thotong ya go šiya ke moku. Bjale moratho wa moku a thōma go thulōetsā khoba le thetho la taba. Moradi wa ntō e kholo o hwilê pele ga monna le morwa wa gwe. Pele ga gore morwa wa gwe a hwê, o ilê a tšeya motswala wa gwe. Motswala yo we wa gwe o ilê a hwa a the na ngwana. Ka moragô ga mo a hwilê, ke moka mogolo wa ka a ya a gapa dikhomo. Ke moka ba mo tšeišā ngwana Molapô. Bjale yēna o šilê ngwana wa mothankana. Mmagwe a še wa ~~lelako~~ la go tswala moja-lefa ma khorong ya gešur. Nna ke feditšē go thanthodišā, ke moka ke šielā khaitšedi ya ka.

6331 Manyobothane ke yōna khadi e kholo ya mate o we. Le yēna a thōma go tswa la gwe lentšu. Ditaba di bjale, bjale ka ge khaitšedi ya ka a šetšē a laudišitšē. Ke nnete mamogale le matebe ba ilê ba dira bo hwirihwiri. Ka baka la go dira gore moku a yo gapa dikhomo.

Ka moragô ga mo a gapilê dikhomo, ke moka ba-
ya ba tšhabiša yo we Tipé. Khoro e we ya bo mose-
di, ke khoro ya ga Molapiô a re dupelane nayô. Nna
ke a šitwa gore nka dira bjang ka taba ya mo-
huta o. Ke bôna gore re magakwa. Bokaone ke
gore yêna moratho wa mohu a le-belle mote o wa
mogolo wa gwe. Ke moka nna ke feditšê, laka lentšu
ke la le we.

6332 Banna ba re moja-lefa ke Thekwai. Ka moragô ga
mo ba-thagiši ba taba ba feditšê go laudiša ka mo-
khwa o we ba tšbago ka ôna, ke moka banna ba re di-
polabolo ka moka a di boelê moragô. Rena re bôna
gore morwa morwa moja-lefa ke yêna yo we a swa-
netšego go-ja-lefa. Khadi ya re khopolo yaka a e
bjale, ka baka la gore khoro e we a re dupelane
nayô. Ge le riale, mpheng mabaka a go khodiša
peelo yaka.

6333 Banna ba ilê ba šupa mabaka a mo ba re
moja-lefa ke Thekwai. Nka be le ganetšê mohu-
mo a yo gapa dikhomo. Le ge le ilê la šitwa
go mo ganetša, nka be le gane mo a ntšha dikho-
mo a yo tšeya mosadi yo we. Khane mo dikhomo
di tšwa a ka a le bitša. O ilê a re bitša. Bjale
le ilê la dira keng mo le tšha mo ganetšê. O be
a tšha ganetšwe. Bjale le lehono lena lebellang
ga na mo we a šumilego. Taba e boše e we

le ka e bolabolago, ke gore yêna ngwana yo a yo tšeya moradi mo we khorong e we, e swanetšego go bêtêga moja-lefa. Ba ilê ba re mo we go wa kwa-la. Ke moka taba ya boja-lefa ya fêla ka gore Thekwai ke moja-lefa.

6334 Dipolabolo gôdimu ga lefa. Ka moragô ga mo ba feditšê go bolabola ka taba ya moja-lefa, k'e moka ba têna tabeng ya thoto ya mohu. Ba nga-ka go tēba gore thoto ya go šiya ke mohu e ukwe. Moratho wa mohu a re, a ke re le a e tēba. Monna o bolabola ka mokhwa o we ka go bōna gore taba e la a go e rēra le khaitšedi ya gwe, a ya dirēga. Ba re go yêna, a go-ilê go tēba, dikhommo di a tswala, di bilê di a hwa. Ke mokhwa o we re nya kago go tēba. Leleme la bolêta le fenywa leleme la bogale. Dipolabolo tša banna di ilê tša mokata.

6335 Phata a thōma go ba thalošetša lefa la go šiya ke mohu. Phata ke yêna moratho wa mohu. Dikhommo di tha no êma gana kowa ga masome a mabedi ke tšê tharo. Dipudi go tswetšê dipudi tšê pedi. Bjale ka moka ke lesome le tšê tharo. Dipokolo di nnê ka gobane e ngwe e tswetšê. Bjale ke taba e bote. Bjale lefa le swanetšê go dira bjang. Monna yo mongwe, a re tšatši lela ke ilê ka kwa e ke gona le lesome.

le lengwe la dikhomo. U ilé a re tswaréló dikhomo
tšé we di góna. Thoto ya monna wa basadi e swa-
netšé go a-biwa.

6336 Kabaganyo ya thoto ya mohu. Lapa le lengwe
le le lengwe le swanetšé go hwetšana moabé wa
lona. Dinto tša mohu ka moka ga tšona, ke dinto
tšé nkokotwana. Ka baka le we nto e ngwe le e
ngwe e swanetšé go hwetšana dikhomo tšé pedi le
pudi. Ba ilé ba kwana gore go be bjale. Ba ilé
ba dira bjale. Ka šakeng la dikhomo gwa šala
go eme dikhomo tšé di šupago le dipudi tšé nné.
Bjale tšé we tša go šala ba gafela moja-lefa.
Dipokolo le tšona ba di gafela moja-lefa. Ke mo-
ka ba fetša taba ya kabaganyo ba e ta mo we.
A gwa ka gwa ba le motho yo a belaélago. Mo-
ja-lefa ka molaô o fetilé le dikhomo tšé nkokotwa-
na le dipudi tšé thano.

6337 Barwa ba mohu ba belaéla. Ka moragó
ga kabaganyo ya lefa, ba šala ba gupudisa-
na. Bjale ba hwetšana gore moja-lefa o hwe-
tšane thoto e ntši go ba fetiša. Bjale kho-
polong, ba hwetšana gore a še morwa mohu
ke morwa moja-lefa. Ka baka le we, a swa-
nêla go hwetšana lefa la go šiya ke makho-
lo wa gwe. Ke ge e be ba nyaka go mofa,
e be ba pha. Tswanêla go mofa la go

K34/82

feta la rena. Ka baka le we banna ba swanets'e go goma ba khobakana. Khobakano ya bona ke ya go ba thalošetša pelaélō ya rena.

6338 Ba botša Phata gore a bitše banna. Ka moragō ga dipelaélō tše we tša bona, ba ilē ba tibiša rangwane wa bona. Bjale yēna a ba fetola ka gore nka the ke ka dikhōna. Bjale o swanets'e go botša banna ba khobakane, re nna ka go ba botša pelaélō ya rena. A re mo we le a kwala. Ke moka a tibiša banna, gore le swanets'e go boya gapē, ka baka la pelaélō ya barwa ba mohu. O ilē a ba botša le letšatši le we ba swanets'ego go fa ka lona. Ba re ke nnete, thaaga ga e swa e tima ke banna.

6339 Khobakano ya banna. Le rakhadi ~~ya~~^{wa} bona o ilē a ba gōna. Bjale ba-rwa ba mohu ba thalošetša pelaélō ya bona. Ba ilē ba e thalošetša ka mokhwa o we ba ilego ba rēra ka gōna. Rangwane wa bona, a re nna ke ilē ka ba botša gore taba nka the ke ka e khōna. Ke mokhwa o we ke dirilego gore le fe. Bjale ba re a go fetolē khadi ditaba tše we tša bana ba khaitšedi ya gwe. Khadi ya re nna a ke tebe, ka gobane dilo ka moka ke ilē ka hwetšana le di šumile ga boṭe. Banna le bona ba re, le rena a re bone phošō.

Re be re gopola gore ditaba di tšwa nago le khaitšedi ya go. Le-hono re bōna ga boṭe gore taba e fo rolaganya ke barwa. Moja-lefa ke tšhwana, ka baka le we o filwē lefa la go feta la lena, ka baka la gore a yo tšeya moradi mo we go ratago lena. Ka goriale mo we ke gore moradi o tlo ba mmago lena. Ke mokhwa o we a ilego a hwetsana moabe o ka gōdimu. Ka moabe o we o temegile gore a ušumiše ka mokhwa o we re ilego ra bolabola ka gōna. Re kwilē goriale ke ba belae di. Ke moka pelaélō ya bona ya fēla.

6340 Lesome la dikhomo ke la bofebi bja basadi. Ba ilē ba di bolabola ka lona letšatši le la la kabaganyo ya lefa. Bjale e be di beetswe theko ka gobane molaō wa tšona o šele. Ge monna a tha phela ke tša gwe. Bjale leho no o hwilē, dikhomo ke magakwa. Mogolo-golo yo mongwe o ilē a šiya theema the, mogale o wa galifiswa.

6341 Molaō wa dikhomo tša bofebi. O fapane le wa dikhomo tša maata. Molaō wa tšona o swane le dikhomo tša go tšwa baredi. Dikhomo tša go tšwa baredi, di na le malapa a tšona. Le tšona dikhomo tša bofebi di na le malapa a tšona. Monna o swara moradi wa gwe, a na le monna yo mongwe. Ke moka o lifiša motswariwa. Ge a ilē a lefa ka khomo, ke moka ya bolaiwa, ba

swanetšê go vorêla nama ka lapeng lè la la moradi wa go tswaria. Goba motswariwa o lifišitšwê ka dikhomo, thoto e we ka moka ga yôna e swane tšwe go lewêla ka lapeng la yêna moradi yo la wa motswariwa.

6342 Ba nyakisša malapa a dikhomo. Ka moragô ga mo go laudisitšwe ka makhwa o wa ka gôdimu, ba nyaka go teba malapa a we a lebanego dikhomo. Phata a thaloša. ~~Mam~~ Maphurane o ilê a tswariwa, bja le motswariwa o ilê a mo lifiša ka dikhomo tšê nnê. Nna ka noši ke ilê ka imiša manoši. O ilê a ntifiša dikhomo tšê nnê. Manamane a mabedi ke mathepa a dikhomo tša bofebi bja Maphurane. Ke moka ke mo we ke tebago. Ke moka ntabe ya dikhomo ya boêla ka lapeng la Maphurane. Dikhomo tšê nnê ka lapeng la Manoši. Ke moka taba ya fêla e fa mo we. Mafello.

6343 ~~Manuping~~ ba boêla, mo ba tha boelego ke teng. Ka moragô ga mo dipolabolo ka moka di fedilê, ba botša Thekwai gore a yo tšeya moradi ga lōpêla. Ke mo la mahu a go ya a gapa dikhomo. O ilê a re dilo ka moka di teba ke lena. Bja le ba roma motho a swere pudi. Ba re thepela o botša ka ga makholo ba re bêtšegê. Ke moka moyumiwa a ya, a ba botša lentšû le we. Ba mo fetola ka gore re tha šala

re botšama. Ka tsatsi la gore o boe. Ke moka a goma.

6344 Ba ile ba khobakana theana Pópela. Ke moka mošilo a ba thalošetša the bitšetswa. Le bitša ke nna, ke bōna ba la ya go ba e. le bakhonyana ba rumile motho, ba re ba nyaka go pepudima. Ke yōna taba e we ke le bitšetsago yōna. Ba re a ke re ke bona ba go nyēla thediba. Ba re ee. Bjale ke mang yo we a ka nyēlago thediba a soka loga a nwa. Ba botšeng rena a re tha ba nyaka. Banna ba bangwe ba re, re the ke ra kitima kudu. Re swanetše go fēla re gopola gore maruping ba boēla, mo ba tha boelego ke teng. Ge motho a toga go šala e. le marupi, o tšitšē ke the the mo silikilego. Bjale mo a boēla, o khi bisitšē peelo ya gawe. Ba amogeleng. Fēla ba ka dirima molato fēla. Ba ile ba dumelana le go ba diya molato.

6345 Thekwai a ya a tšeya mamoloti. Thebaka the la tha boēla. Bjale ba mmotša gore a ba lefē molato o la wa go ta ba gapa dikhomo. Ba ile ba ba lifiša ka dikhomo tšē nnē. Ka moragō ga mo we, ba khōna ba tēna monyalong. Ka moragō ga mo a mo nyetšē ke moka a mme-ka. Ke moka mosadi a ya a ba yo mogolo wa moše o we. Ke yēna yo we a

swanets'ego go twala moja-lefa. Ke mafello
a pelaelo ya bona. Pelaelo ka mokat ya fē
la.

6346 Patši o ilē a hwa a šiya basadi ba
ba bedi. Lekhadimane e be e le moradi wa
pele. Bjale o ilē a tšwa bogadi a na le
ngwana wa mothankana. Keina la ngwana
ba re ke Mukoma goba Tedu-khubedu. Ka mo
rago ga mo we a beka Madigale. Yēna o ilē
a mmeka a tšesū a thinyana. O ilē a bēlē-
ga naē ngwana wa mothankana. Keina la
ngwana ba re ke Moraba. Ka morago ga mo
Tedu-khubedu a gotšē, ke moka moradi a
goma a bēlēga ngwana wa mothankana.
Keina ba mo rēla la Nkhukhu. Ke mong ma-
di a gwe.

6347 ~~le~~ ga lehu la gwe, o ilē a khobaka-
nya ba lapa la gwe. Bjale a thōma go ba
botša the bitšetswa. Le bitša ke nna
ka baka la gore le a mpōna le lena ka
mathō gore e fula e ukametše lešepē. Bja-
le ke nyaka go le botša tha ka pelong
yaka. Ke na le barwa bjale nkešū ke
ba tšeiše basadi. Morwa ya mogolo mo ke
mmōna mathō a ka a thaba ke madi, ka
baka la gore a se pei yaka. Ka baka

le we, a ke nyake a golêla madi a ka. A ba ka
ba mmolabudiša, ba ilê ba re o fapane thōgō
ga o kwe the we a the bolabolago.

6348 Patši a hwa. Ka moragō-ga dipola-
bolo tša gwe, matsatši a the makhae ke moka
a hwa. Ka moragō ga lehu la gwe, ba goma
ba ya ba khobakana mabapi le tšhupō ya
moja-lefa. Ge ba nyakisša, ba kwetsana
gore moradi yo mogolo ke Lekhadimane ka
ka la go ntšha monna thakeng. Ka goriale
mo we ke gore e fo ba moradi fêla. Mohu
o ilê a šiya lentšu goriale ke Nkadime-
ng ke yēna kheitšedi ya mohu. Ka moka
ba bo lapa la bo mohu, ba ilê ba re, re
ilê ra mo kwa. Lentšu le we la gwe a
le boetšwe moragō, re rakiše molaš wa
dikhamo.

6349 adu-khubedu a ba moja-lefa. Ba ilê
ba re ngwana a-ane madi o wana dikho-
mo. Ge moradi a ilê a thinyana, wa mo tse-
ya, ke moka le ngwana yo la ke wa go. Ka
moka ga bona ba ilê ba dumelana gore
ngwana ke moja-lefa ka gobane ke ngwana
wa maitšibato. Le yōna khadi e ilê ya re
le nna ke be ke no bolabola gore le kwe
lentšu la mohu. Ga na mo we le šupi-

lega le nna ke a dumêla. Ke moka taba
ya tihupô ya moja-lefa ya fêla e ta mo we.

6350 Kaboganyo ya thoto. Ka moragô ga tihu-
hō ya moja-lefa, ba nyaka go teba thoto ya
mohu. Lefa la baredi a le bolwa bolwe, ka goba-
ne le na le malapa a lona. Morwa yo mongwe
le yo mongwe yo mogolo, o swanetše go te-
ba lefa la lapa la bō. Thoto e we e swane-
tiwego go abiwa ke ya mong mohu. Ba hwe-
tšane dikhomo tše thaano tša mong mohu, le
dipudi tše lesome le pudi. Bjale malapa a mo-
hu a mabedi. Ba tšeya dikhomo tše pedi le di-
pudi tše thaano ba di fa Madigale. Dikhomo tše
tharo le dipudi tše ntabe ba di fa mmago mo-
ja-lefa.

6351 Madigale a belaêla. Ka moragô ga mo-
bona beng ba re ba feditše go-aba, ke moka
mosadisa monyana a thagiša pelaêlō. A re
go bona, le reng lef le efa ka go fetanyai
gape le, la, ke lapa le legolo le swanetše go
hwetsana bogolo. A ke re megopo e be re
fo trola ka go lekana. Pudi e we le khomo
a di bolaiwê, moabê wa rena o fo le-
kana. Mmagô moja-lefa a re o wa kwala,
di swanetswe go bolaiwa. Khano e ka ba
go neyanya. Ba ilê ba di bolaya. Ke

moka dipelaélō tša fēla. Ke mafello a ditaba tša bona. Moja-lefa o ilē a tšeya Motsātsi, a bēlēga ngwana a mo rēla leina la Patši. Ke moka leina la moku la tšoga.

Temana ya 3: Bongwana bja moja-lefa.

6352 Ge monna a ka hwa a šiya basadi, ngwana wa lapa le legolo e thale yo manyana, a swanēla go ba moja-lefa, ka baka la gore e thale yo manyana. Ba twanetše go nyakēla moledi wa ngwana. Moledi yo we o bitsiwa motswaredi. Ke yēna yo we a ta go lebella lefa la ngwana. Ka moragō ga mo a gudišē ke moka a mo gafēla lefa la gwe. Batswaredi ka metha ke ba lelōko la bo moku. Moratho moku goba morwa moratho wa moku, ke sona ba we ba swanetšego go twarēla ngwana wa moja-lefa.

6353 Lehu la mosadi wa the-tima-mollō. Ge mosadi yo mogolo yo we wa the-tima-mollō a ka hwa a šiya bana ba banyana, mosadi yo mongwe o swanetše go šala a fēpa ditšhswana tše we. Ba fēpa ke mosadi yo a latēlago moku. Le khadi e ka fēpa bana ge e bōna basadi ba na le mokhwa. Le malome^{wa} ba-

na^a ka ba fêpa. Ba swanetše go dula lapeng la mofepi. Ge a ka šiya moredi yo mongwe wa gwe a thalifilê, ke yêna yo we a ta šalago a lota ba we bo ngwanabô. O ta fo dula ga na kowa lapeng la mmagwe.

6354 Maledi. Ka moragô ga mo bana ba gudilê, ba swanetše go boêla ga papagô bona. Papagô bona o swanetše go thapiša maledi wa ba na diata. Thapišô ya ntše, ke go ntšha khomo a fa maledi wa bana. Ke ge bana ba ilê ba šala ba lêla ke malome wa bona goba rakhadi wa bona. Ge ba ilê ba lêla ke moradi yo mongwe wa ^{monna} ~~bana~~ wa bona, a hwe tšane maledi. Le-baka ke gore ke bana ba gwe. Le baredi ba we ba mohu ba ta nyadiwa ba le ga na ka mowe lapeng la maledi. Monna ge a topilê thelo a e fa basadi; yêna o maledi ga bedi; ka baka la bana ba la a ba šalago.

6355 Mphodi o ilê a hwa a šiya ngwana wa moretra. Monna wa gwe e be e le Makalêla. O be a na le basadi ba banê. Moradi yo mogolo mo we moteng e be e le yêna Mphodi. Maina a basadi ba ba molatêlago: Malapane, Mathegabu le Mabore. Le ône a ngwadilwê ka go latelana ga bona. O ilê a beya ngwana

na ka lapeng la Malapane. O ilê a the mo tware
ga bote ka baka la thekhapo. Malapeng a mabedi
a bōna gore le ôna a ka the ke a khōna go lēla
ngwana. Ka baka la gore ge thako ya pele
ge e gatile, le ya moragō le yōna e ta gata
gōna.

6356 Marwale a lēla Mamobu. Marwale o ilê a re
go nyadiwa, dikhomo tša go mo nyala tša ya tša
tšeya Mphodi. Bjale makatēla a fa marwale ngwana
gore a mo lēle. O ilê amogēla ngwana ka ba-
ka la gore ke mathepa a dikhomo tša go tšara
yēna. Ka moragō ga mo a gudile, a napa a
re o wa mo tšeya. Le gela a the ke a mo lēla,
o be a ta fo mo tšeya, ka gobane ke rakhadi
ya gwe. O ilê a mo nyala ka lesome la dikho-
mo fēla. Khomo ya tswetsi ya ba ya maledi.

6357 Dikhomo tša gotšwa Mamobu di swanetše go tšeya
the-tima-mollō. Ka moragō ga mo dikhomo di tene
ka khoro, ke moka a bolabola gore re swanetše go
tšeya mosadi ka tšōna. O bolabola ka mokhwa o we
e le gore ke pigi moetsumi. Ke gore ke yēna
mong, o re go bolabola a ba a e phetola. O ilê
a lōa Sāmano. Ka moragō ga mo ba o kwane, ke
moka dikhomo tša a tšwa tša ya tša mo nyala.
Ke yēna mosadi yo we a swanetšego go tlo ba
golēla ka moka ga bona, ka baka la gore ke

matšo a dikhomō tšā moradi wa moradi yo mogolo.

6358 Lehu la Makolêla. Ka moragō ga mo a nye-
tše Samaano ke mōha a hwa. O ilê a hwa
a thešū a mmeka. Le ga go le bjale ba ilê ba mo
hwa mo a bolabola. Ka moragō ga lehu la Maha-
lêla, ba ilê ba khobakana mabapi le tšhupō ya
moja-lefa. Kudu tšatši le we la khobakano e
be e letšatši la thobošo. Letšatši la thobošo ke
tšatši le le tšhupō gore ke lona letšatši le
legolo la tšhupō ya-moja-lefa. Bjale ka lona
letšatši le we la thobošo, tšhupō ya moja-lefa
a ya ka ya ba gona. Morwa mōhu o ilê a
re tšhupō ya moja-lefa, a e gōna. Bjale
ka ge e le mōma yo a gudilego, ba gopola
gore o nyaka go thalefetša ba ba-nyana.
Ba ilê ba dira gore e be gōna. Bjale ka ge
letšatši le thutametše, ba e beela letšatši la
ka morwana.

6359 Morêrō wa moja-lefa. Ka morwana ba
tsoga ba rêra morêrō wa moja-lefa. Mata-
la o ilê a êma, a thaloša le baka la go
thibêla morêrō wa moja-lefa. Ke nna
ngwana monyane, a ke llele bogōši, ke llêla
go tuma. Ge e le bogōši bo na le malapa
a magolo. Papa o ilê a šiya taélō, ya gore
go tšeiwa moradi yo we a swanetšego go tšilo

golêla mōša o. Dikhomo tša go tšeya moradi ya we, di tšwa moradi yo mogolo. O ilê a tšoka ngwana wa mothankana, a fo ba le ngwana ka o thii wa mosetsana. Dikhomo tša go nyala mosetsana yo we, di tšo nyala šamaano. Bjale e šu a bikiwê, ke baka le we ke itšego ditaba tša moja-lefa di swanetše go lethetšwa. Ke moka ke feditše.

6360 Khoši ya toga ngwe e ya šala. Matala ke wa lapa la boraro. Lapa la bobedi a la ka la ba le bana. Ke lapa la Malapane. Mmago Matala ke Mathegabu. Ka moragō ga mo ba feditše polabolo ya bo Matala, banna ba thōma go bolabola. Dipolabolo tša go di a kwala, bjale re nyaka moliti wa khoro. Le we ke lentšū le ka kitima nalo.

6361 Matala a ba moliti. Ba ilê ba thoma ba ngakišiša, ba hwetšana gore baratho ba mo-hu ba hwilê ka moka ba tšesū ba tšeya basadi. Mphodi o ilê go bikiwa, ka moragō gwa bikiwa Malapane. Bjale lapa a le na ngwana. Ka moragō gwa bikiwa Mathegabu. Ke lona lapa le le nago le bana ba bathankana. Go kaone gore Matala a be moliti. Ka morwana a ba le malalamabe re ta mo tswara ka lentšū la gwe la ngwana monyane. Ba ilê ba kwana ka

Ôna mohlwa o we. Ba motša gore o moliti wa mo-
ja-lefa. Ka moragô ga mo moradi yo we a bikilwê,
o swanetše go re tibiša. Ke moka polabolo ya bo-
na ya êma fa we.

6362 Kabaganyo ya lefa. Ka moragô ga dipo-
labolo tše tša ka gōdimu, ba nyaka go tēba
ka thoto ya mohu. Mothahu wa gwe o we a o ū-
lego ke o, o latelanago o: Dikhomo tše mabala-a-
nkhotwane 8, Dipudi masome a mabedi ~~ke~~ di nago le
dipudi tše nnē 24. Dinku tše ntabe 6 le dipokolo
tše thaano. Dipokolo a di bitšwi mothahu, di bitšwa
dithapō ka baka la gore a di lewe. Mothahu ke
dilo tše di lewago. Ke moka ke yōna thoto ya mohu
e we. Thoto ya monna wa basadi, e swanetše go
abaganya basadi. Ba hwetša gore malapa a a tša
phelago a mararo. Lapa le lengwe le le lengwe ba
lefa 2 dikhomo, 8 dipudi le 2 ya dinku. Dipokolo ya no ba
thota ~~ke~~ khoro. Dikhomo tše pedi le tšona di ilē tša
šala di leta maforo. Gwa fēla go e tša mowe.

6363 Samuano a bikiwa. Basadi ka moka ba ilē
ba tima mollō ya bona. Mollō wa tupa ka lape-
ng le we ba beketšego moradi ka gona. Ba ilē ba
mmekela ka lapeng la Malapane. Bjale ka moka ga
bona ba ya ba tšeya mollō ka gōna. Ke tšhupō ya
go šupa gore ke yēna moradi yo mogolo. O ilē
a goma a ba bitša gore a ba šupē, bjale

ka ge go ilê gwa bolélwa. Ba ilê ba re Mata-
la a be mogotšetši wa mollô.

6364 Lapa la mphodi ke moka le tsugilê. O ilê a
dula le matala. Ka moragô a ba le mpa, a e
tšibula ka ngwana wa mosetsana. Ba mo rêla le-
ina la Mamobu. Ka moragô a bêtêga ngwana wa
mothankana. Ba mo rêla leina la makalêla.
Ka moragô ga mo ngwana a gudilê, ke moka
matala a mo gafêla madulo a gwe. Ke mo-
ka taba ya bona ya fêla e ta mowe.
Thoto e la ya dipokolo ya boêla matsogong a gwe.
moliti a ka a ba le phôšô.

6365 Thekhebêla o be a e na le basadi
ba ba-raro. Mosadi yo mogolo e be e le Male-
phaka. A latêla kê Marebutse. Wa moko-
kotêla e be e le Mokhatšane. Bjale Malepha-
ka a hwa a šiya bana ba bararo. Bane-
nyana ba ba bedi le mothankana. Leina
la mothankana ba re ke Magotšane. Mma-
gwe o ilê a hwa ka baka la boloi bja
gwe. O ilê a hwa a ija ditšwaro tša gwe.
A bilê a bolabola gore nama ya Maho-
fane e ya tefa. Makofane yo we, o be a
hurile, a loilê, ke yêna. E be e le wa
leloko la ga Saai. Bjale ke mo ba tšhinya
letšwa, letšwa le mo swara. Mafellô a

lona a napa a hwa. Ke mo we ba rego
mpja ya ja ngwe a e none.

6366 Makhadi, Magotsane le Mangwedi ke bona ba-
na ba we a go ba šiya. Le baka la mo ba
tha lla thello tha mmagô bona, e be ba dula
ka lapeng la Marebutse. Makhadi e be e le
yo mogolo, a khôna go faga le go šila. A ka
a kwana le bana ba we ba noga, ke Marebu-
tse. Ka moragô ga mo thello the fedilê, ke
moka a thôma go kota bana ka lehu la mma-
gô bona. Papagô bona a hwa dikoto, tša mo-
kwiša bothoko. Ke mo a dira gore bana ba
boelê ba ya dula lapeng la go šiya ke mma-
go bona. Ba ilê ba dula mo we lapeng la
bo bo. Makhadi a peela bana ba bo. O ilê
mo a bikiwa, ya ba Mangwedi le yêna ke
yo mogolo o khôna go apeya.

6367 Makhobêla a hwa. Ka moragô ke moka
papago bona a hwa. O ilê a hwa a biki-
šitšê Makhadi. Dikhomo tša go tšwa mokha-
di di be di tha eme ka lešaka. Mangwedi o
ilê a mo šiya a tha lošitšwe. Magotsane e be
e le legaola. Mangwedi a šala a peela yo
we khaitšedi ya gwe. Ba ilê ba lla thello tha
moku go fithêla the fêla.

6368 Magotšane a sala a ba moja-lefa ka moragô ga lehu la papagwe. Ka moragô ga mo the-
 llo the fedile, ba ya ba khobakana mo we moteng
 wa taweng. Taweng ke gore mote wa go thoka mo-
 nne. Molewane ke yōna khadi ya mote o we. A tho-
 ma go laudisa malapa a go šiya ke mohu. Khai-
 tšedi ya ka o ilē ~~ke~~ kidi. Bjale o šile mote wa
 gwe. Mote o wa gwe, o ilē a o tšeya ka matšo
 a dikhaitšedi tša gwe. Dikhomo tša go tšwa nna
 di ilē tša tšeya mabu ala a go loba pele ga
 monna. Tša go-tšwa baratho ba ka di tšere ba
 ba tha phelago. Bjale ngwako o magolo mo moša-
 seng wa mohu, ke ngwako wa Malephaka. Ke
 moka a fetša ditaudiso tša gwe. Ka mokhuwa
 o we a laudisitšego ka gōna, ba re magotšane
 ke yēna mong moja-lefa. Ka moka ga bona
 ba ilē ba dumelana le gore ke yēna moja-
 lefa.

6369 Kabaganyo ya lefa la mohu. Ka moragô
 ga tšhupō ya moja-lefa, ba nyaka thoto ya
 mohu. Ba hwetšana gore o na le dikhomo tše
 nnē le dipudi tše mabala-a-nkokotwana. Ke
 tša go tiya thōgō ya mohu. Ge e le dikhomo
 tša go-tšwa baredi di na le malapa a
 tšōna. Ba ilē ba fa lapa le lengwe le le
 lengwe khomo. Dipudi ba dira gore lapa le
 lengwe le le lengwe le hwetšane dipudi tše

pedi
~~thara~~. Bjale magakwa gwa ba khomo le dipudi
 tše pedi. Tšona e ta ba tša mang. Ba re a
 di na taba, di leta maforo. Goriale mo we ke gore
 ke tša moja-lefa. Mafello a: taba.

b370 Ramadome o be a na le basadi ba banê
 Mosadi wa pele wa go mo ntšhe thakeng e be
 e le Mokhadi. Ke moragô ga gwe a beka Ngwa-
na-Khothwane, a latêla ke Makhalangake, yê-
 na a latêla ke Medintšhi Mokhadi o ilê a hwa,
 a šiya lefêla khakala. Monna o gata tshipi a e
 bôna. O ilê a kwa gore mosadi wa gwe o loilê
 ke mosadi wa gwe wa bo bedi. Bjale batwadi ba
 mohu, mo ba nyaka go kwa lehu la ngwana wa
 bona, o ilê a phetaphetêga. Bjale batwadi le
 bona ba ilê ba homola, ba re o e tobisitšê:

b371 Ramadome a ya a tšeya the bula ntô. Pe-
 elo ya gwe ya kwa bothôka. A bôna ga botê gore
 o mmolailê ka go nyaka go šala a dutšhi le-
 gatong la gwe. Ke moka a boêla ga makholo
 wa gwe go nyaka mosadi wa the bula ntô. Ba
 ga makholo wa gwe, ba ilê ba leka go gana.
 Mokhonyana a re ke ta mo nyala ka ge e ke
 a še mosadi wa the bula-ntô. Ke bôna
 gore motê waka a ona mong wa ôna, ka
 baka la gore mong wa ôna o ntogetšê.

Ba ilê ba solana, ka morago ga trolano ya bona, ba mo dumella gore a tšee mosadi. Jêla ba ilê ba mmotša gore wa the ke wa ya wa bolaya wa etša yo la.

6372 Ramadome a beka Mokhadi wa bo bedi. O ilê go tšena ka khoro, a dira gore ka moswana yo mongwe le yo mongwe, o swanetše go tšeya molio lapeng la Mokhadi. Basadi ka mōna a ba ka ba dumela mo we monna wa bona a ba botšago. O ilê a dira gore ka moka ba leloko la gabo, ba tšibišwe mosadi yo we mogolo. Ba ilê ba khobakana, ke moka a ba botša the we a ba bitseditšego. Ke le tšibša mabapi le nto ya ka e kholo, bjale ka ge le tšeba gore e hwilê. Bjale lehono ke tšo tšeya wa the bula-nto. Ke yēna mma-go mošša o waka. Ke yōna taba e we ke le bitseditšego yōna.

6373 Khobo ka moka e ilê ya leboga. Ka morago ga mo a ba tšaluseditšē polabolo ya gwe, ke moka ba re thobēla. Ke moka monna a dula le mosadi wa gwe. A tswala ngwana wa mothankana. Ba mo rēla leina la Madome. Bagadikane dipeelo tša bona a tša ka tša tšabiša ke taba e we. Mokhadi a hwa a latēla Mokhadi wa pele. O ilê a hwa a šiya ngwa-

na wa gwe e thale yo manyana. O be a tha
thōma go a-bula.

6374 Ngwana - Khothwane o ilê a fetogêla monna
the kokoi. Pele ga lehu la Mokhadi, mosadi yo a
ngodilwego ka mo gôdimu, o ilê a fetogêla monna
the kokoi. O ilê a mo latella ka ngwakong wa
Mokhadi wa ba bedi. Monna o ilê mo a phafoga
a hwetsāna a kokometšê ka mathogong a gwe.
O ilê a tsoga a tšeya lepara la gwe, a raki-
ša the kokoi a the tiya. The itšê mo tho tē-
na ka ngwakong wa thōna, tha fetoga motho.
Thare the-gôdi gomêla mokowê, o raka bjang
ngwaneno. Ke gōna a bolaya Mokhadi. Monna a
bōna gore mmagō ngwana o hwilê, a tšeya morwa
wa gwe a ya a mmeya ga makholo wa gwe.

6375 Ramadome a hwa. Ka moragō ga lehu
la mosadi wa gwe, monna a nyaka gore ba
tšame ba o kwa lehu la mosadi wa gwe. Mosadi
yo la wa moloi, a bōna gore o ta tšibiwa gore
ke yēna moloi. A bōna gore bokaonê ke go kha-
iša muape, ke meriri ya mafello ba be ba
thešu ba tšōša, ke moka monna a thabēga. Ke
bolwetsi, ke bolwetsi ke moka a hwa. Khanthe
go thomēga bjang. Ke batho ba butsisā. Ke di
kama thaa. Bagolo-golo ba re thaga a e swe
legokong. Lehono še e swele. Ke moka

ba ya ba boloka moku.

6376 Madome o ilê a ba monna a le ga makholo wa gwe. Ka moragô ga lehu la papagwe, ba šupa morwa makhlangake go ba molebendi. Keina la molebendi ba re ke Khasane. Ka molaō nka-be ba šupilê morwa Ngwana-Khothwane. Ka baka la go loyana ga mmagwe, ba ilê ba šita go mo šupa, ka go tšhaba gore a ka fetša lešaba a dirêla gore lefa ka moku le be matsogong a morwa wa gwe. Ke ga go le bjale, o ilê a ba botša gore a ke thuti go tšwara phaaga, ke tšwere pedi di thagala. Ya boraro e bilê ya khokhola mooko. Ba ilê ba kwa gore moradi o wa lwa.

6377-Ihalōo ya theema tha gwe. A ke thuti go tšwara phaaga, ke tšwere pedi di thagala. Ya boraro ke khokhola mooko. O bola-bola ka basadi ba la ba bedi ba la a ba bolailago. Wa boraro ke monna wa gwe. Khokhola moko ke pula ya marega. Mooko ke wa mabêlê. Bjale pula e we e re gona ya tšša mooko ka moka diboeng, diboya tša šala di thena mooko. Mooko o we a o bolago o ra monna wa gwe. O ra gore o khotšê a gona mootwa o we o ka mo thabago. O

ba thabêla theema the we, a dirêla gore le
ba na ba we ba ba gopolago go ba bo maledi
wa moja-lefa le bona o ta ba bolaya.

6378 A baka ba galôša mothothomêlô, ba ilê ba
re bolwetši ke go tsetella. Mothothomêlô ke bolwe-
tši. Bjale ge o babja ke bjôna, a go nyakege go-
re molwetši a llê, aowa o swanetše go fo tre-
tella ga boṭe. Ka baka la gore ge molwetši
a ka lla, o ta fetša baaki dipeelo. Le bona
ba ilê ba the ke ba mo šupa boēmō bja bo-
na. Boṭhale bo šitile khwiti. Khwiti ke pee ba
ya go aga meṭe e mentši. E dirêla gore mmo-
lai a the ke a e bōna mo we e lego yōna.
Matsatši a mararo a ka a feta, moloi a tha-
bêgêla go hwa. Moloi a še go tšhaba lehu, o be
a di yo thaba mokhoši. Ba fêla ba re khotella
le bokhokhola mooko ba ilê ba khotella. Ka le-
tsatši la bonê a hwa.

6379 Madome a ta a ba moja-lefa. Ka mo-
ragô ga mo madome a gudilê, ke moka ba ya
ba mmitša. Ba ga makholo wa gwe ba ilê ba
ba nyaka khomo ya maledi; pele ga gore ba
mo lchollê. Khomo a e twane le motho, motho o
wa rumiwa, khomo a e rumiwi. Ba ntšha kho-
mo ba ba fa. Ke moka ba lokolla ngwana gore
a boêlê ga gabô. Ba mmeya go ba moja-lefa

Ke moka taba ya bona ya fêla e tšai mo we.
Madome a ya a tšeya Motsātši ke ngwana wa malo-
 me wa gwe. A itsibula ka ngwana wa mothankana.
 Ba mo rêla leina la Ramadome. Ke moka leina la
 Ramadome le tšugilê.

Temana ya 4: Peyo ya moja-lefa wa monna wa basadi, ge ntō e kholo e dumala ngwana.

6380 Peyo ya ^{yo} mongwe bakeng tša ntō e kholo. Ge ntō
 kholo ya mošate e tšena ngwana. Monna mo a ka šala
 a tša phela, gwa hwa mosadi pele. Monna o swa-
 netsē go tšeya mosadi wa tše bula-ntō. Mosadi yo
 we ke yēna a swanetsēgo go tšilo bēlēga moja-le-
 fa. Ge monna a ka hwa pele, mosadi yo mogolo
 a šala, ke yēna yo we a swanetsēgo go šala
 a le moja-lefa. Ka moragō ga lehu la mosadi yo
 we ke gona ba swanetsēgo go šala ba nyukiši-
 ša yo we a swanetsēgo go šala a le moja-le-
 fa.

6381 Bjale ka Pōō-pedi. Monna yo o be a na le ba-
 sadi ba mabala-a-kokotwana. Maina a bona ke
 a a latēlanago ka tšeo ya bona: Maphefo, Mokha-
tšō, mapholo, makhubu, Mokhati, Makosē, Ndima
 le Thobela. Basadi a ba diyo topēla, ba nya-

diwa ka dikhomo. Dikhomo le tšona di hwetšwa ka ditela tše tharo. Dikhomo tša maata, tša matšo a baredi le tša melato. Gare ga dithopha tše tharo tše dikhomo tše di metsago dithopha tše pedi, ke tšapna-tšo a baredi.

6382 Papagô Pôô-pedi e be e le Pute. O be a fêla a kwêra banna ba bangwe, ba gore ge ba ija tša goja, a ka ba fukêla ka nhong. A re monna ga a ija a šothe dinala a ka o njaya dintu. O re pute pute, tšatši la dira ya le tšibi. Le gona monna mo a hoše mollô a butšetše. Basadi buušwa bja monna ke mpopota, bo goba ke di-mpja. O be a na le mosadi ka o thii. O ilê a ba le thari ya basetsana. Buntši ba ilê ka hwa, gwa šala ba-nenyana ka ba bedi. Mafello, ke gore lekhothwane ba bēlēga mothunkana yo we Pôô-pedi. Ka moragô ga lehu la gwe le mosadi wa gwe, lefa ka moka ya ba la Pôô-pedi.

6383 Papagô Pôô-pedi o be a na le thoto e ntši. Ke mohnwa o we a ilego a hwetšana lefa le lentši. Lefa a gwaka gwa ba la baredi ba gwe fêla, le la maata a gwe. Ka moka ga tšona ya ba tša Pôô-pedi. Bohumi bja motho yo mo-so ke basadi. Thoto a e phatalatsa ka go tšeya basadi. A go motho wa theko yo we a go ba a ka tšeba gore mosadi yo mogolo ke mang, ka ba-

ka la bogolo bja motse. Thuri e be e lla le mothegare.

6384 Lehu la Pōō-pedi: Pete ga lehu la gwe, o ilē a thalošetsu khaitšedi ya gwe yo mogolo, gore lefa la ka a la swanēlwa go lewa ke morwa yo mogolo, ka baka la mereba ya gwe. Bjale khaitšedi ya gwe a the ke a teba gore o ra mang. A re go yēna, ke mang yo we mogolo. A re moradi wa ka yo mogolo a na bana. Bjale ke mang. Ke moka a homola. Khaitšedi ya gwe a ka a thokomēla lentšu la gwe ka baka la go the thaloše. Ka moragō ga matsūtsi a the mahae; ke moka a hwa. Ba ya ba boloka mohu.

6385 Morēvō wa moja-lefa. Ka moragō ga thello tha mohu, ba ya ba khobakana moteng wa mohu. Khaitšedi ya gwe o ilē a thaloša polabolo e la ya mohu. Bjale ba hwetsāna gore polabolo ya gwe efeela. Ke gore ge e le motho o mapono. Mapono ke gore a tšwara. Ba hwetsāna gore moradi yo mogolo ke yēna moja-lefa. Ka gobane dihapō ka moka tša motse, ba ka the ke ba khōna go diyntšha ka ngwakong wa gwe yēna mong a tha phela. Ba gopola gore yēna mong o fa ya a tšeya mora-

K34/82

di go we a ta ta go a ba go mogolo. Maphhe-
fo a ba moja-lefa wa thoto ya mogutšagwe.

6386 Lehu la Maphhefo. O ilê a dula dilemo
tše pedi ka morago ga lehu la mogutšagwe. Ka
thelemô tha boraro a latela monna wa gwe.
O be a gudilê, khopolo ya go tšeya mong wa the-
bešo a ha a ba nayô. Monna wa gwe le
yêna o ilê a šitwa go tšeya mathatswa di-
khwele ka baka la gore Maphhefo o be a tha phe-
la. Molaô wa the ga gešu a o dumele gore mola-
ô wa mathatswa dikhwele o šomê. Molaô o o
šomago ke wa the bula-nto. Molaô wa matha-
tswa dikhwele o šumisa ke bathoka le bulu-
udi. Ke baka le we Pšo-pedi a ilego a šit-
wa go tšeya mosadi. Ba ilê ba tha the-
llô tha mohumagadi go fithela the fela.

6387 Morêrô wa moja-lefa. Ka morago ga
thellô tha mohumagadi, ba goma ba ya
ba gathana mo we moteng wa bahu. Go ilê
gwa gathana ba bogolo fela go rêra taba
pele ka thephiri. Ba rêra ka thephiri ka
baka la bogolo bja mote. Taba kholo ke
gore mosadi go mogolo a šiya ngwana. Bjale
ba nyaka go hwetšana gore ke nto e fe e
we e ka ba go moji wa lefa. Khadi Mamphe-
ng a thôma go thaloša dikhomo tša go

tšeya basadi.

6388 Mampheng o thalošetša khobo teta ya tšeo ya basadi. Baratho ba mohu ba ^{be} ba the gōne, bjale ka ge butswadi ba mohu ba ilē ba fo bēlēga yēna Pōō-pedi le banenyana ba ba bedi. Mosadi wa pele ke mabu a we a re šilego maloba. O ilē a tšeiwa ka dikhomo tša go tšwa Mmolawa. Mkhatsō o tšerwe ka mothahu wa go šī ke Pute. Mapholo le yēna o boya ka mothahu. Makubu o boya ka dikhomo tše meato. Ngwana - Ratšhoši o boya ka dikhomo tša maata a Pute. Makoše o boya ka dikhomo tša matšo a Matebe. Ndima o boya ka dikhomo tša maata a Pōō-pedile Thobēla. Ke moka ke mo we ke go tšebago. Ge ariale a fetša polabolo ya gwe.

6389 Dikhomo tša go tšwa Matebe ke tšona tše we di swanetšego go tswala moja-lefa. Ka morago ga mo mothahūšī e thalušitše dišela tša di tšeo tša basadi, ke ge ba re Makoše ke yēna yo we a swanetšego go bēlēga moja-lefa. Mmolawa le Matebe ke baredi ba Pute. Ke dikhaitšedi tša Pōō-pedi. Mmolawa ke mogolo wa Matebe. Bjale dikhomo tša go tšwa mogolo di ilē ka lewa. Ka baka la gore di ilē tša tšeyan^{ko}nyane goba Mapheto, a hwa a le moopa. Mogolo a hwa moratho o swanetše go tšeya.

madulô a mogolo. Dikhomo tša go-tšwa Matebe ke tšona tše we di swanetšego go tšeya madulô a tša mmolawa. Ba ilê ba kwana ba e ta mo we. Ke moka thephiri tha bona tha fêla. Gwa beiwa le-tšutši la tšhupô ya moja-lefa.

6390 Morwa Makōše Pududu a ba moja-lefa. Ba ilê ba goma ba gathana ka lona letšutši le la ba go le beya. Taba mo e šetše e rerilwê a e tswenye. Mampheg a tware Pududu ka letsoyô gare ga khobo. A re go khobo, le a mmōna ngwana yo, ke yēna moja-lefa la mote o. O tswetše ke di-khomo tša go-tšwa Matebe. Matebe a ilê gobae yo mogolo ka buka la dikhomo, a thomphê mogolo wa gwe Mmolawa. Le wena o mo thomphê, ke yo mogolo le ge dikhomo tša go tšwa yēna di ilê tša tšeya ke morola. La thoka go mothompha a ka le tšōšetša badimu. Mo la e be kē hwilê ke yēna yo we a go ba a ta bolabola. Ka moka ga bona ba ilê ba re thobêla. Ke moka gwa fêla, ba palakana. mafellô.

Temana ya 5: Boopa bja ntō kholo.

6391 Ge mohumagadi a ka ba moopa, molatedi wa gwe a ka bēlēga moja-lefa. Fêla taba kholo ke dikhomo. Ba nyakisša dikhomo tša go tšeya

basadi. Ka baka la dikhomo, yo monyana a
ka no ba golêla ka moka ga bona. Gantši ba
fêla ba tšōa lapa la mohumagadi ka go tšeya
mosadi. Bjale ka ge go ngodilwê kae le kae.

6392 Maile o be a na le basadi ba bararo. Mosadi yo
mogolo e be e le Mphokama, a latêla ke Mpholodi
le wa Mokokotêla leina la gwe ba re ke Tšie. Bjale
nto e kholo ya dumala nywana, ya fo ba ~~le~~ le
nywana ka othi wa mosetšana. Nywana yo we a
ka a thumutsega ka baka la bolwetši bja ~~di~~
~~twakwa~~. Mokotoyane. Ke bolwetši bja yo hwa
a tšoga. Ka baka le we Mphokama o dumetš'e
nywana. Mothepa a tšena ke bolwetši bja mohu-
ta o we, a tšeiwi. Ba ilê bja mothakiša gofi-
thêla a e hwa. Ke moka mmagwe a sula
a e khonere.

6393 Letsu la Maile. Ka moragô ga letsu la
monna, ba ilê ba khobakana. Khobakano e
we ya bona, e ilê ya ba ka moragô ga thello.
Bobête are le bitša kenna ka baka la tšhupô ya moja-
lefa. Mogolo waka o re šilê, bjale mōšaš o, o šetše
o le nyunyaneng. Ba nyakišiša barwa le basadi. Ba
hwetšana gore Mphokama ke yo mogolo, o diyo tho-
ka bana fêla. Ke ge ba dira gore a be moja-
lefa. Ba ilê ba šitwa go šupa morwa wa
lapa le lengwe ka gobane o tha phela.

A ka a tšeya lebaka le letelele a tšha phela,
ka baka la gore o be a tšofetš'e. Ka moragō ke
moka a latēla monna wa gwe.

6394 Bobete a ba moliti. Ka moragō ga lehula
mphekama, ke moka ba re go Bobete, o sa le
beletš'e mothe wa mogolo wa go. Re tšhale phifa-
llong, a gona the we re ka the dirago. Ke
moka ba ila tšhello tšha moku. Ka moragō ga
tšhello ke moka a dira gore basadi ba dirē mapo-
to. O dirēla gore banna ba kolobiš'e megōlō ka
moragō ga dipolabolo tša moja-lefa. Ba ilē ba
dira mabjalana. Ke moka a tibiša banna, gore
ka tšatši la gore ba khobakane.

6395 Khobakano ya banna. Bobete a thoma go
ba botša tšibitšetšwa. Le bitšitš'e ke nna bako-
ne. Ke bōna gore bana ba bolaya ke dintu. Ba
ilē ba re o wa kwala. Ke moka ba beya letšā-
tši la dipeudi. Ka moragō ga mo ba feditš'e ka
tša tšhobošo, ke moka a re, re swanetš'e go go-
potšana ka moja-lefa. Ke re re gopotšaneng ka
baka la gore mosadi yo mogolo, yo we ra go ba re
ila tšhello tšha gwe, o hwilē a the na ngwana. Ngwa-
na wa mosetšana le yēna ke lebita. Ba re ke nnete
ke lebita ka gobane a ka the ke a nyala ke motho
ka bakeng la bolwetši bja gwe.

K34 | 82

6396 Nyakisišo ya ntō e e ka dulago le-gatong lantō ya bo moja-lefa. Ka moragō ga mo a thagiritše taba ba ilē ba hwetsana gore ke tswanēlo ya go bolabola pele ga letsatši le we la thokošo. Movero o nyaretšwa ke gobane ntō kholo ya mošata e hwile e the na ngwana. Mosadi wa bobedi o be a na le ngwana wa mothankana leina la gwe ba re ke Cigana. Mmagwe ke mpholodi. Tšie ke mosadi wa lapa la boraro. Yēna o be a na le bana ba ba bedi ba ba-setsana. Nyakisišong ya bona, ba hwetsana gore Tšie mo la a be le ngwana wa ~~mothankana~~ ^{mothankana} ke yēna yo we a go ba a tswanetše go ba moja-lefa. Ka baka la gore mmagwe o tšere ke dikhomō tša mōhu Mphokama. Mpholodi o bikhilwe ka dikhomō tša melato.

6397 Moverong wa bona, ba dira gore Di-
gana a be moja-lefa. Pele ga tumelano ya gore morwa Mpholodi a be moja-lefa, ba ile ba thōma ba gōga mmpa. (Thapō.) Ba bangwe ba re, moredi wa Tšie ke yēna yo we a swanetšego go ba moja-lefa. Buntši bja bona, ba re morwa mpholodi ke yēna yo we a swanetšego go ba moja-lefa. Ba ile ba thōma go dira lēsata, bjale ka ge e ke, ke basadi. Monna yo Moeng, ke motogolo wa

bona. O ile a ba khala. A re banna mo ba bolabola taba a ba diri masata. Re swanetše go theletsana, re kwe moludi wa taba. Ba ile ba thoma go bolabola taba ka thokomelo.

6398 Re ka the ke ra bopa kubu ya ba kwena. Kubu ke pholofolo e phelago ka gare ga meeti. Bošego e ya tiwa ya ya godimu ga meboto go tšama e fula. Le gona a e na mong budiba. Kwenena ena le mong budiba bja yona. Theema the the bolabola ke ba we ba re go tšama o swanetše go ba moja-lefa. Ba la le bona ba ile ba boya bjokong. Fela ba ile ba re, o swanetše go tšeya dikhomo tša matšo a moredi wa Tšie, a yo tšeya mong wa mošša o. Ba ile ba re mo we le bolabotše the nna. Moxero wa bona wa e mišwa mo we. Ba palakana. Ba ile ba fiwa dipeela tša bona, ba dinwa ba khona ba palakana.

6399 Letšatši la thobošo le tšhupō ya moja-lefa. Tala e a peilwē ga e lewe ka mphaka. Fe e le nana e tšwile marapong. Ke gore ba ile ba beya le letšatši la thobošo le tšhupō ya moja-lefa. Ba ile ba gathana ka lona letšatši lela ba go le beya. Ba thoma ka go thekha bahwedi dipeudi. Ka morayō ga thekhō ya dipeudi, ba šupa moja-lefa. Ba ba thalošetša le moluō

K34/82

O we moja-lefa a swanetše go o dira. Batho ba hwetšana gore ka moka ba leloko ba kwana ka taba e we. Difatši ka moka le dihwihwiri tša šitwa go tšena. Thobošo ba bolaya khomo. Ke thobošo le tšhupō ya moja-lefa tša fēla di e ta mo we.

bH00 Dingana a ya a tšeya mosadi, leina la gwe bare ke Mphékama. O ile a ya a tšeya mosadi yo we ka taēlo ya ba leloko. Mosadi yo, o tile bubula-nto bja rakhadi ya gwe. Leina la Mphékama la goma la tšoga. O ile a itšibula ka ngwana wa mothankana. Leina ba mo rēla maile. Ke maile trufi le boroka, la ifala pula e aana. O ile a ba moja-lefa ka morago ga lehu la Dingana. Mafello a taba.

bH01 Ngwako o mogolo^{ga} o tšena morwa. Bogolo bja ntō, boya ka dikhomo tša go tšeya goba ngwana wa malome wa monna. Ntō e kholo e ka dumala ~~mosad~~ ngwana wa mothankana, ntō e nyana ya ba le morwa. Ka ba ka la gore lešabetše, morwa yo we wa lapa le le nyana, a ka ba moja-lefa. Fēla lefa, o swanetše go le šumisa ka mokhwa o we, ba leloko la bo moku

ba ta go mo laêla ka gôna. Ke mo we
o kwago ba re, ngwana monyane the lêlê
bogoši, llêlê go tuma, ge e le bogosi bo
na le malapa a bjona.

bH02 Ntso e kholo ge e na le baredi fêla. Ba-
redi a ba ke ba e ba ba ji ba lefa, ka
baka la gore ba ya magadi a bona. Moredi
yo mogolo wa ntso e kholo, ke molaudi wa le-
fa. Morwa yo we wa moja-lefa wa lapa-
le lenyana, a ka the ke a sumisa lefa
ka ntle le yêna. Le ga go tibiwa gore mo-
redi yo mongwe le yo mongwe o laola ma-
tšo a gwe. Fêla molaudi yo mogolo ke mo-
golo wa bona. Ge o lebella moja-lefa yo
la wa lapa le lenyana, wa hwetsana a
the na maata gôdimu ga lefa. A na le
maata fêla ga lefa la ntso ya bô. Ge a
na le molato, a ka the ke a lefa molato, ka
lefa la ntso e kholo, pele ga gore a fiwê.

bH03 Ge ntso e kholo e tha le lenyana. Ke
gore ba tha lebelešê lokwa la mosadi gore
le ta thagišang. Gôna mo we, a go morwa
yo we a swanetšego go ba moja-lefa.
Rangwane wa moho, ke yêna yo we a
swanetšê go tswarêla ntso e kholo lefa
la yôna. Goba morwa wa rangwane, ge ra-

ngwane a hwilê. Ke motware di fêla, molau-
di; ke yêna moradi yo la wa nto e kholo. The
thengwe le the thengwe ba soma yêna, ka
gobane ke nto e kholo. Ge a ka bêtêga ngwana
wa mothankana, ka morago ga mo a gudilê
ba mo gafêla lefa la gwe. Barwa ba dintō
tše dinyana a ba na taba nabô.

6404 Bjale ka moteng wa Mokomêla. Monna yo o
be a na le basadi ba bararo. Moradi yo mo-
golo e be e le Kwatsa. Wa bo bedi Motana-
lo le Nkwêlê. Bjale nto e kholo e ile ya
ba le ngwana ka o thii wa mothankana.
Leina la morwa ba re ke Thephêphê.
Wa bo bedi a na le bana ba banê ba
bathankana. Wa boraro a na le bana
ba bo bedi ba bathankana.

6405 Morwa wa nto e kholo o ile a hwa
ka phafana ya bjala. O ile a fapana
le moradi wa gwe Maile. O hwile pele
ga papagwe. The pipimpi re hwa na thô.
Batswadi ba mohu ba ile ba ba le mo-
rithi mathong a bona. Papago mohu a
dula lehu la morwa wa gwe ka mara-
go. Ke gore a ka a tšoga le go nyaka
go tšeba the we the llogo morwa wa gwe
O ile a nwa phafana ya bjala ka meri-

thi. Mahube a ka moswanyana mo a hubala,
ke moka a hwa.

bh06 Makalo ya holoko, bolwehi bo tha tibiwi.
Ge motho a boga a thare o thapa ma-
thong, ke moka o bona go tswella motho.
Motho yo we o ya go bega lehu. Ke moka
ba bigiwa ba phalêla mokhoši wa lehu.
Thaloša e tswanetše go ba gona, ya go
thalōšetša baphandi lehula mohu. Ba-
twadi ba mohu ba ile ba sitwa go
thalōšetša baphaladi tela ya lehu la mohu.
Fêla mohu o ile a thaloša lehu la gwe
pele ga gore a hwê. O ile a re mma o
dirile ga bote mo a bolaile nna morwa
wa gwe. Phafana e we o be a nyaka
go bolaya yo mongwe ka yōna, bjale
morwa wa gwe a e nwa ka nte le
go fiwa.

bh07 Mmago morwa o hwetsāna morwa
a phikuluga ka ntong. A mmotsiša,
o dira bjang ngwanaka. Ke nwele
phafana e nthabile. Jo nna ka lo-
baa. A go na taba mma. Le yo no we la go
ba le ta mo fa, le yēna ke motho o swana le
nna. Go diregile ga bote mo le bolaile nna
ngwana weno. Molwetši o be a bolabola ka

K34 | 82

lentšū le le phagamilego. Batho ba ba go
ba ba dutšī ka khakala, ba ile ba di kwa
. Ke khogo e nwele mae, a yōna. Ke gore mo-
lato a wa ka wa ba gōna.

bH⁸ Papago mohu gammogo le mmago mohu, ba
šala ba tša phela. Ka moragō ga tšobošo mma-
go mohu a latēla morwa wa gwe. Mpija ya
ja ngwe a e none. Ka moragō ga dilemō
tše pedi, Mokomēla a hwa. Go ile gwa
šala basadi ba bedi le barwa ba bona,
le moradi wa Thephēphē. Ke ge a ile a fa-
pana naē, pele ga gore ba hwetšane ngwa-
na, a go na taba ke moradi wa gwe. Le-
šaša le tswaletšwe ka ntong e kholo. Ditaba
di tša boniwa ka moragō ga tšello. Taba a
e ke e veriwa gōdimu ga mošidi. Ke gore
ba tšale phifalong.

bH⁹ Kopano ya ba leloko la mohu. Ke le-
tšatši la go vēra ditaba tša tšobošo ga-
mmōgō le tšhupo ya moja lefa. Bakeng tša
bjala bja tšobošo a ba ka ba tšhinya tše baka,
ba ile ba phakiša ba o kwana. Bjale ba tē-
na moverong wa tšhupō ya moja lefa. Tšhwe-
ne trogo e tiēla ga gabo yōna. Ba hwetšana
gore Maile a na ngwana, ka gobane e tša-
leyo monyana. Tēla ke yēna moja-lefa, e ^{seng} ~~seng~~

K34/82

yêna ka ba yêna. Mo a ile a bêtêga ngwana wa mothankana. Ngwana yo we e t̃a ba yêna moja-lefa.

⁶⁴¹⁰
~~650~~ The beela ba beya ntweng, wa beya kho-
pa e ya bôla. Ka baka le we, go nyakêga
gore go be le moledi. Moledi yo we ke yêna
yo we a t̃a go t̃hokomêla lefa. Ka gobane
mosadi ke phataphalala a t̃haole malaô. Ke
gore a ka t̃hinya lefa. A go nyakišišwe mo-
tswaredi dintō^{ng} t̃ša moku Mokomêla. Ba bangwe
ba ile ba gôgêla go ntō ya motanalo. Ba
bangwe go ntō ya Nkwêlê. Ba ile ge ba-re
ba t̃êna dikhomō^{ng} t̃ša go ba t̃šeya, ba hwe-
t̃šana gore ke dikhomo t̃ša maata a Mokomê-
la. Mosadi yo we a go ba a t̃šerwe ka di-
khomo t̃ša khaitšedi ya moku, ke mmagô The-
phêphê.

⁶⁴¹¹
~~651~~ Ngwana wa mogadikane a ka t̃he ke
a t̃hama yo mongwe diala. Polabolo e, e bo-
letšê ke Phasuku. A še polabolo ke t̃heema.
Lebaka ka moka mo ba dutš'i ba bolabola,
o be a filo homola. A t̃wela pele le go bo-
labola, a re namane go nyakêga e e ko-
tegago. Ke gore moledi go tswanetšê go ba
ngwana wa rangwane. Le mo t̃ha ngwana
a ka ba gona, a ka t̃he ke a re t̃wenyot̃

mo re mo tšā mo we tulong ya botswaredi, ka gobane ke wa lapa le lenyana. Ke ngwana mo-nyane, a swanêla go lêla bogōši, o swanetše go lêla go tuma fêla, ka gobane o wa tēba gore bogōši bo na le malapa a magolo. Ba ile ba kwana le dipolabolo tša gwe. Moverong wa bona, ba re Lee e tla tba motswaredi, Lee ke morwa Kopotša. Kopotša e bee le moratho wa Mokomêla. O ile a hwa pele ga mogolo.

⁶⁴¹²
~~652~~ Lee a ba motswaredi. Ba ile ba palakana. Ba goma ba khobakana ka letšatši le la, la tšobošo. Pele ga gore go nwewé bjala bja tšobošo, ba ile ba ba šupa mojalafa le motswaredi wa gwe. Bjala bja we bja tšatši la tšobošo, bo bitšwa bjala bja dipendi. Bjale tšobošo ke mothahu. Ba tšaba khomo goba dipudi, ba tšoboša bana ba mohu. Ba ile ba šupa Maile goba mmogo mošāša o we. Ba re go Lee o moledi wa ntō e kholo e. Ke moka gwa fêla go e tba mo we.

⁶⁴¹³
~~653~~ Ba ile ba tšoboša bana ba mohu ka khomo. Ba ile ba laêla moledi gore ga go na le tba e e go tswenyago, o swanetše go botša yēna mosadi yo. Lee e le

boima, o khobakanya barwa ba mohula
rerisana taba. Ka moragô ga mowe, ba
têna dijong le mabjaleng. Ke moka go
fedilê.

^{b414}
~~b54~~ Maile a bêtêga morwa, leina la gwe
ba mo rêla la mokomêla. Lee o ile a
lêla ngwana yo we go fithêla a gola. Ka
moragô ga mo a mo tšêsitšê moradi, a go-
ma a khobakanya ba leloko. Ba khoba-
kanya ke lee. Ba ile ba khobakana.
Bjale a re le bitsitšê ke nna, ke re ngwa-
na wa mogolo waka o gudile, ke re
tang le boneng mo ke mo gafêla lefa
la gwe. Ba ile ba leboga kudu. Ke
ngwana manyane, the llêlê bogôši, llêla
go tuma.

^{b415}
~~b55~~ La thogo e tšwen le ruta ke
la thogo e ntso maano. Lefate le leswa
le tiya ka le letala. Dilo ka moka tša ga-
felwa moja-lefa. Ba mmotša gore melaô ka
moka o tša e hwetšana go lee. O the ke
wa mo nyatša. Lehono yêna ke mokhalabje.
Le wena o mo thokomêlê bjale ka ge le yê-
na a ile a go lêla. Le wena lee o the
ke wa lathela teu. O no tšwela pele le
go phedišana le ngwana bjale ka ge o

tha mo lēla. Mokomēla wa bo bedi a tswa-
la morwa le mosadi wa gwe. Ba mo rēla lei-
na la Thephephe. Ke moka leina la moku la
goma la tsoa. O ile a ba moja-lefa ka
moragō ga lehu la papagwe. mafello a
tuba.

^{6H16}
~~656~~ Bana ba ba šalago ba bēlēgwa ka mo-
rago ga mo monna a hwilē. Bana ba we
ka moka ga bona ba aana yēna moku.
Ga gona leēpana gōdimu ga bona. Ba
ka no ba bana ba mpja, a gona tuba.
Bana ba mpja, ke gore go the tswanē ga
bona. Monna yo we a dulago le mmago bo-
na, ba mmitšā papago bona, mo e thale ba
banyana. Mo ba gudile, a ba tha mmitšā
papago bona. Ba re papago rena o hwile.
Ke go aana, ba aana ka leina la papago
bona wa go hwa.

6H17 Go rakiwa ga mošegedi. Mošegedi' a na ma-
ata gōdimu ga mošegelwa. Le diruweng a na
lentšū. Ge barwa goba baredi ba gotšē, ba ka
raka mošegedi. A na bo e karabello. Ke moka
o tšwa ka moteng a tha tswara thelo. Le ge
o tha ka wa rakiwa, a gona the we
o ka the hwetsānago mo we mosadi^{ng} wa
motšholo. Moredi yo we e di-yo ba go ma-

di a go, mothang a nyadiwago, a o nyare-
tše lentšu. O fo dula wa homola. Le ge
ba nyaka go thaba khomo, a ba go botše.
O no bōna ba thaba. Ke motho fēla mo a
ile a šegela motholo wa leloko le lengwe.
Ge o ile wa šegela wa leloko la geno,
gōna o wa bigiwa.

bh18 Matshopha o ile a hwa a šiya ba-
sadi ba ba bedi. Mosadi yo mogolo e be
e le Motšatši. Ya mo latelago e be e le
Mokhadi. Ka lapeng le legolo o ile a šiya
baredi ba ba bedi. Ka lapeng le le
nyana, o ile a šiya moredi le bathanka-
na ba bedi. Bedi ga bona bathologadi
ba we, pēpō ya bona e be e thale gō-
na.

bh19 Motšatši a ba molebendi wa lefa
la go šiya ke mogolo wa gwe. Motšatši
ke moratho wa Matshopha. Ba ile ba mo-
rēla leina le we, ka baka la gore o ile
a wa ka le thakori la the tshadi; yēna
e le gore ke ngwana-ngwako. Ngwana-
ngwako ke gore mogolo wa gwe o ile a
hwa goba ba-golo ba gwe. Mosadi yo
la Motšatši o ile a gana go dula le mo-
tšatši. A ka a ba le lehufa, O ile a

Ha go thokomela lefa la go siya ke mogolo wa gwe.

bh20 Madome a segela Motšatsi. Ke monna wa khoro e sele. O ile a bega Motšatsi gore go na le motho yo ke kwanago nae. Goriale ke mothologadi. A mo fetola ka gore a the pōnagatshe, ka gobane mo a ka thepela bošego, nka mo gobatshe ke tha mo tebe. O ile a e pōnatša. Molato wa the be gona. O ile a imiša mosadi. A bēlēga ngwana wa mothanka-na. Leina la gwe ba re ke Leburu. Madome o ile a lēla ngwana bjale ka ge a dula le mmagwe. Ngwana a re go yēna pa-pa.

bh21 Madome a latha motšwa wa gwe, a gogela ka ntong ya Motšatsi. Mediro ka moka ya lapa a e dira. Pinto go aga yēna. Mosadi wa gwe a fetoga thebela. A bile a tha para thelo. A ba a bolotša Leburu. Batho ba leka ka maata go mo e letša, gore a thokomelē motšwa wa gwe. Ka gobane mothologadi ke phoka, letšatsi la tha ba e ya ologa. Le ga go le bjale a ka a nyaka go ba thaeletša. Mong mosadi wa gwe a fetoga mothologadi, a ba khomo kata

o e khoroše. Ba fêla ba rêmêla motholo-
gadi theema the: Therite o ne le mathatse,
o re goswa wa re go thoga. Ke gore o ile
go hwêla ke monna, wa goma wa tšeiwa.

b422 Leburu o raka madome ka lapeng
la magwe. Mosadi o thota monna yo a ro-
balago ka moragô ga gwe. Ge ba dirile
bjala, bolaola ke motšatši. A ntšha thōgō ya
mote, ke moka a tha nyaka go šupa Mo-
tšatši bjo bongwe bjala. O šala a e nwa
le madome. Ba bolaya khogo thekhoto tha
yōna o fa madome. Leburu a ka a nya-
ka go kwišiša. Fêla a ka a bolabola.
O ile a tiya mmagwe. Madome o ile ke
khula morwa. Ke moka a togêla mmagwe,
a tiya madome. O ile a mo tiya mo a
ba go a idibala.

b423 O na le mahoko marabe, o itšê thwa-
re nka metsā. Ka moswana a gopola
ba gabō. A fitša a ba begêla madi. Ba-
re, o ile o ta dikhōna. Thēpela o bega
ba na ba la o dulago nabō. A goma a
boêla, a bega motšatši. Motšatši a botša
Leburu. O ile a mo fetola ka gore ke
morwa mang. Mmotšê a yo bega mo we a
go nyakago. Tāba ya bo bedi mo moteng

waka a ke t̥ha nyaka le go mmōna. Ka mmōna ke t̥a mmolaya.

bh24 Madome a fola a dutš'i lapeng la mong mosadi wa gwe. A ka a nyaka go iša molato khorong, ka baka la go retella, gore mothomongwe o t̥a boēla. Ka moragō ga mo a fedilē, a re o wa boēla, Mosadi a ya a mo raka. Gōna go kaone gore le mphē thoto ya ka. Ba re ke thoto ya mohuta mang. Dinto t̥e pedi go agile nna. Ke na le lehudi le mothe. Dišego di pedi. Mathelo le mabēlē a we a ilego a lema ke nna a duna di na t̥a ba. Ba re rena a re t̥ebe o ile wa t̥wa o rwele thoto. Thepela o makala. Ke moka^a rakiwa bjale ka mpja. O ile a šitwa go ya go makala ka baka la gore ba ga-bō ka moka ba mo t̥wilē. A boēla a ya a dula lapeng la gwe. Taba ya gwe ya fiela e t̥a mo we.

bh25 Motsatši o gafēla leburu lefa la pupagwe. Ka moragō ga mo ditaba t̥e madome di fedilē. A khobakanya ba leloko. Ba ilē ba khobakana. A re mosadi yo la wa mogolo wa ka o hwetšane ngwana. Bjale o gudilē, ke mo gafēla thoto ya

papagwe. Ba ile ba dumelana le polabolo ya gwe. Ke moka a mo gafela. Ba tibiša barwa ba lapa le lenyana gore yo ke yēna papago lena. Ke bona a baka ba ba lepe-laélo. Ke moka taba ya fēla e ta mo we.

Temana ya b: lefa la monna wa baredi
a le tswara ke moradi.

bH26 Baredi ba lapa le legolo ba ka the ke ba tswara lefa. Ke barwa ba moku ba we ba ka tswarago lefa. Barwa ba malapa a manyana, ba ka ~~ka~~ tswara lefa fēla mo lešabetsē. Ke gore ge papago bona a ile a no ba^{le}ngwana o thii. Ke gore a the be le baratho. Ka gobane molaō ke gore moratho ke yēna, yo we a swanetšego go tswara lefa la mogolo wa gwe. A tswarēla lapa le legolo. Goba morwa wa moratho.

bH27 Ge e le baredi ba ntō e kholo bona aowa a ba ke ba e ba bo moja-lefa. A ka dumellwa fēla go ba moja-lefa, ge a ka dumela go the tšeiwē. Mo we gona, go ka dirēga. Monna o swanetše

go ba gōna ka gare, yo we a swanetšego go ba molebeledi wa lefa. Monna yowe e swanetše go ba wa leloko. Mosadi ke the thaēla, a ka falatsa lefa ka go kua monna yo we a mongwayago bošego.

(a)
bH28 Maphuphē o ile a hwa a šiya basadi ba bunē. Mosadi wa ntō e kholo e be e le Marebolē. Bjale ntō e we kholo e be e the na bana. Ka gobane mosadi o ile a ba moopa. Malapeng a mararo go be gona le bana ba ba thankana le banenyana. Monna o ile a gafēla marebole lefa la gwe ka moka ga lona pele ga lehu la gwe. A ka a mo gafēla ka trufing. O ile a khobakanya ba leloko, a mo gafēla ba le gōna. Le bona ba ile ba dumelana naē. A ntšha pelo ya gwe a e beya gōdimu ga mosadi wa gwe. Ke gore o ile a mo šupa le manaka a pula. Ka moragō ga medi-ro e we ke moka a hwa.

bH29 Mareborala a ba moja-lefa. Ka morago ga mo monna wa gwe a huile, ke moka a šupiwa go ba moja-lefa. A gwa ha gwa ba le monna yo we a swanetšego go ba molebendi. Moratho wa moku o be a le gōna, leina la gwe ba re ke Makhwa

peng. A ka a fiwa maata a go ba molebe-
ndi. O ile a no ntšha matho a le bella.

bh30 Marebole o ile a tšeya basadi ba ba
bedi ka lefa la go šiya ke monna wa gwe.
Batho ka moka ba ile ba mo leboga kudu
ka mokwa o we a ilego a dira ka ōna.
Motho a ke a thakha ka moka dilong ka
moka. A thōma go šegélana le Tima-mogolo.
Ka moragō-nyana ke moka ba bōna ba ga-
kana le mekhwa ya mosadi. Ke mang yo we
a swanetšego go khala mosadi. Ba hwetša-
na gore ke Makhwapeng. Bjale o wa šitwa
ka baka la gore a fiwa maata. A tšeya
naka la pula a lefa Tima-mogolo. O ile a
mo foraforantšhetša ka gore o wa mo tswarê-
la. Khanthe ke moka o le tšere.

bh31 Le naka la pula le mitsitše ke lekhane.
Ka moragō ga lehu la marebola, ba mm̃tšiša
le naka la pula. A ba fetola ka gore, le
naka le mitsitše ke lekhane thaba ya mpho-
ko, thaba ya marothi a pula. Ka goriale
mo we ke gore mefoko ya Tima-mogolo e be
e dula mo we thabeng ya lekhane. Bjale le
naka la pula le mitsitše ke mefoko ya gwe,
ba ka the tha le khōna. Ke moka ba loba
le naka la bona ka baka la mosadi. O ile

a re go bōna gore o babjetsā gohwa, ke moka a ripa šaša la mokhalo a tswella tēla ka lona. Ke ge a ba botšā gore lee le tšee naka la pula ga Tina-mogolo. Ke ge ba e ya, ka moragō ga mo a hwile. A ya a gana ka lona.

bh32(b) Marebole o šile basadi ba bedi. Mosadi wa pele Mamotetwa. Wa bo bedi mokhadi. Ntō e kholo e be e na le bana ba ba tšhaano ba basetšana. Noga ya pupi e be e tšha šoma go-mosadi yo mogolo. Ntō e nyana e be e na le barwa ba bedi le mosetšana. A gwa ka gwa ba le taba e we ba ka e bolabolago, ka baka la gore ba tšha le phifalong. Ditaba ka moka di tšha boniwa ka tšatši la tšhobošo.

bh33 Phiyo tšha tšou a di phathagane. Ke ka lona letšatši la tšhobošo. Ba ile ba rēra gore moja-lefa a šupiwē ka lona letšatši le we go nwewago bjala bja meriri ya dipendi. Ba ile ba ganetsšana. Ba re bōnang a re tšoge ka ntong ka e thii. Ditaba di ka tšhe ke tšha tšhepela ga bo- tē ka baka la gore re nwele. Le ge re bōna gore a ra nwa, ba bangwe ba nwele. Ba ile ba dumelana gore

khomo ya thobošo le tšhupō ya moja-lefa
di ta boniwa ka morwana.

b434 Tšhupō ya moja-lefa le khomo ya tho-
bošo. Pele ga go tšhaba khomo ya go tho-
boša bana ba mohl, ba ile ba thōma ka
go rēra yo we e ta go go ba moja lefa.
Morerong wa bona, ba hwetšana gore ba
swanetše go beya ngwana wa lapa le
le nyana. Le baka ke gore ntō e kholo a
go tšibiwi ga boše gore a ka tšoga a bilē
le ngwana wa mothankana. Ngwana yo mo-
golo mo we ntong e nyana e be e le Ntšhobja-
ne. Ba bangwe ba ile ba gana, ba re boka-
one ke go buiša moredi wa lapa le legolo, a
te a be moja-lefa. Re ta tšeya dikhomo ra
fa monna yo a mo tšerego. Le ga go le bja-
le a ba ka ba o kwana.

b435 Ba šupa Ntšhobjane go ba moja-lefa.
Ka moragō ga dikhonetsano tša bona, ba
re bokaeone ke go šupa morwa wa lapa
le lenyana. Ba bangwe ba re ngwana wa
mogadikane, a ka tše ke a gadikēla yo mo-
ngwe dithuthunya. A ba ka ba thaeletša
lentšū le we la dithuthunya. Dithuthu-
nya ke dithoro tša leheya. Bjale ge ba
di gadikile ba di bitša dithuthunya. Ka

K34/82

e thii ba e bitša thuthunya. Bjale ba re o ta gadikela ka ganong. Ba ile ba goma ka moka ba pana le joko ka le thii. Ba šupa Ntšhobjane go ba moja-lefa. Ke moka taba ya tšhupō ya fēla e ta mo we. Ba thoboša bana ka khomo. Taba e fedile morerong wa bona.

bh36 Ba mo šupa gare ga batho. Ka moragō ga mo ba feditše taba ya bona thopeng, ba goma ba boya khorong. Ba ile ba dira gore a dulē gare ga batho. Khadi ya mswara ka letsogo. A re go batho, mong wa motē o hwilē, bjale lehono re swanetše go lebella ngwana yo. Ke yēna papago rena. Re šupa yēna go ba papago rena, ka baka la thokofalo ya ngwana wa mothankana. Mo la ngwana yo a bapetšego naē, e be e le mothankana, ke yēna ya go ba e le yo mogolo. Ka molaō ke yo mogolo, bjale o sitwa go ba tulong ka baka la boradi. Ke moka ke feditše.

bh37 Madome goba Makhwapeng a thōma go bolabola. O ile a beya mabaka a mo ba šupa ngwana yo we. Le hwile ka mokhwa o we khaitšedi yaka a thalutšego ka gona. Go bjale ka ge a thalutše.

Re šitilwê ke go be ya mosadi, ka baka la gore mosadi a na nnete. Nnete ya gwe, e ga monna yo a phelago naê. Le yêna moredi wa rena mafeditê, re šitilwê. Bjale ka ge le tēba gore tša éta ke namagadi pele, go-ya lewa ke ga tšona. Fêla wena ngwana o tēbe gore ntō e kholo e gōna. Le yêna mosadi yo we o dutšiga naê, ke mogolo wa go. Dilo ka moka o ē o bega mamotetwa. Ge ntō e kholo e ka tšhoga e na le ngwana wa mothankana, o di tēbe gore ke yêna papago. Le-ntšu la mafellō o tšōšē ntō e kholo. Ke moka a fē-tšā. Ka moka ga bona, ba re thobêla.

b438 Ke nnete ngwana wa mogadikane a gadikele. Mamotetwa a bēlēga ngwana wa mothankana. Ba ile ba mo rēla leina le mašegešege. Ba ile ba mo rēla leina le we ka baka la mmagwe. Ba re ba itšē ba ile tšienq, mmagwe a loma ke lešegešege. O be a na le mpa ya ngwana yo we. Bjale a re le a ntholla, nka be le re le ntholla ka bēlēga ngwana wa mothankana. Ka nnete a bēlēga mothankana. Ba napa ba re ke mašegešege.

b439 Ntšhobjane peelo ya gwe a ya ka ya thaba. Ngwana o ile gowa ba ya ba mmea. Ba re re topile ngwana.

K34/82

Kae. Budibeng bja manareng. Keng. Ke wena. A ntšha ménô a thêga. A re re lebugile. A ba ka ba lemoga, gore a thege le peelo. Ke gore ~~ga~~ ^{ga} thêga^{le} peelo ya ~~gwe~~ ^e lukulugile.

bhho Bjale ka ge dilo ka moka di sumiwa ka lapeng la ntô e kholo, a fipiwa ga boṭe. Ngwana a gola, a ba a tšeišwa mosadi. Monna mo la a tšeyago mosadi ke moka ke monna, ka gobane modirô wa banna le basadi o wa o tšeba. Ba ile ba no ntšha mathô ba lebella. Ba thaeletšetše Ntšhobjane mo a ba tšibisa gore ngwana o gudile. Bjale a ntšha mohlwa, ka go ~~b~~ bôna gore ngwana o gudile. Dilo ka moka tša khoro a the thaya a soma mohumagadi. Ba no kwa fêla gore molato wa gore o lifilwê ka gore. Khoro e tswaletšwe ka tha gore. Ka mathô ba tha di bôna.

bh1 Phapano ya mašegešege le Ntšhobjane. Mafedile a kwa ka mmagwe le khaitšedi ya gwe, gore dilo a di tha fêna ka ntô^{ng} e kholo. Morwa wa ntô e kholo a re, ke nyaka go nyatša mokhalabje. Ka nnete a thôma go roga mokhalabje. O be a fêla a re go yêna, a e e tau le mariri a yôna. Bjale a nyaka

go tēba gore ngwana ge a mo roga ka mohlwa
o, ke go-reng. Banna ba mmotša gore o gu-
dilē. Bitsa banna o mo gafēlē the pona tha
gwe.

b442 Ke mang yo we a ka khobakantšhago ba-
tho. Ga gona motho yo we a ka ba khobaka-
nyago ka nte le yēna Ntšhobjane. Bana ba
pōō wa hwetšana ba elwa wa the ke wa
tēna ka gare. Ka baka la gore ka moswa-
na mo ba yo kwana, ba ta kwana ka we-
na. Ba-eletš'i ba re, pele ga gore o lwē naē,
o swanetše go mo romela motho a yo mo tibi-
ša gore ke gudile ke nyaka dilo tša ka. Oile
a dira ka mohlwa o we ba-e-letš'i ba mo
eletšitšego ka gona. A ya a fetola moru-
miwa ka gore, thepela o mmotše, a ē le-
biteng la papagwe a yo di nyaka gona.

b443 Ntšhobjane a re le nna ke papa. Ka
moragō ga mo morumiwa a tšo boya le ma-
ntš'u, ke moka ntwa ya thōma. The golago
the lwa ke nkwe, motho a gola o wa goma.
Morogana o ile a gobatša mokhalabje.
Ba ile ba diyo thuša ka golamola. mo
la ba the ke ba lamola, o be a holofe-
tše go napa a bolaya. Bjale ke ta-
ba banna ba ta khōna ~~go~~ e fe-

na ka baka la madi.

bh44 Mahututu a be ma bedi. Ntšhobjane o ile a khobakanya banna, gore ba tše ba mokwiše gore o bolaêlwang. Banna ba ile ba khobakana. O ile a thaloša ka mokhwa o we ngwana a ilego a mo romêla motho le ka mokhwa o we a ilego a mo fetola ka yōna. Ka moragō ga mo we ke ge ngwana a tlo lwa naē. Bjale ke re go lene, mputšišetseng ngwana gore o mpolaelang. Ge a riale kemoka a fetsa mantšu a gwe. Banna ba re go mašegeše, bolabola a go mantšu gore mokhalabje o hwêlang.

bh45 Dipolabolo tša mašegešege. Morena dikhoši. Ke re morena dikhoši ka baka la gore dikhoši ke ditšhwana. (Dinalete.) Molaō wka be ke ile lekhotla goba ba bina tou. Ke nnete ke mo teile le yēna o ngapile. Pele ga ntwa e we ya rena, ke ile ka mo romêla motho. Ka re ke gotše, yēna a mpotše boēmō bjaka. Ke ge a yo mphetola ka gore ke ee lebiteng la papa, lo mpo-tša boēmō bjaka. Ka bōna ga boše gore dipōō di pedi mo moteng. Ke moka ka thōma go-lwa naē. Ke lwelē naē

ka gore pōō a di be pedi moteng e
ngwe e swanets'e gošwa. Ke moka ke
feditš'e.

b446 Thaga ga e swa e ya timiwa.
Makhwapeng a re, timelang thaga ba-
nna. Banna bare ke nnete dipōō a di be
pedi moteng. Wena makhwapeng ke we-
na rangwane wa bana ba. Ke wena
yo we o swanets'ego go re botša gore
pōō le pōwana ke mang. Le the ke la
bolabola go the thebe. Mang le mang o wa te-
ba gore ngwana yo, o šupilwē go ba moja-
lefa ka baka la gore ntō e kholo e be e
the na ngwana wa mothankana. Lehono
ngwana o gōna. Ntšhobjane o be a swanets'e
go fologa go dulē ngwana. O the ke wa
bolabola go re a re thebe, re a teba. Pele
ga leha go ēma mong wa lona.

b447 O wa di kwa Ntšhobjane gore banna
ba reng. A re ke a di kwa fēla a re di kwi-
šiši. Le baka le ke the di kwišišigo ka lona,
ke gore a la bitšetswa taba e we. Ke le
bitšeditš'e polaō yaka. Ge le nyaka e we
taba le ka e beela letšatši. Ge a riale
ke moka a fetš'e go bolabola.

bh48 Mothare o namediwa ka thitong. Bjale ba thōma go bolabola banna. Ke tswanêlo ya gore re rakiše molato. Bjale re hwe-tšana gore mo re ka rakiša madi, re-
ta ba re khile thato. Thato ke gore go-
kha bjale bo tha huduwa. Ka baka le we
re ta ba re tha lamola. Wena o swanetše
go gafela ngwana the pona tha gwe. O
ile a ba fetola ka gore nna ke nna morwa
mang. Ba re le wena e be e le papago.
Bjale ke wena wa lapa le lenyana. Nka
the ke ka khōna go fologa, ka gobane le
nna mma o ile a mo nyala ka dikhomo. Ke
nna moja-lefa bjale ka ge le ile la ntshu-
pa pele ga batho.

bh49 Ntshobjane o ile a rakiwa gammōgō
le ba mothe wa gwe. Dipōs a di be pedi ka
šakeng ka le thii. Ka baka le we, wena o
swanetše go-tšwa ka gare ga mothe. Monna o
ile a likiša go gana. Bjale ba mmotša gore
ge a nyaka ntwā a bolabolē. O ile a bōna
ga bote gore a gona motho goba batho ba we
ba ka mo thušago mo we ntweng e we ba
e bolabolago. Monna a roba, a tšhabēla the-
gorwana. Ba šala ba khobakanya batho,
ba ba šupa mong-moja-lefa. Go beya
ngwana wa lapa le lenyana go boima

ka baka la gore tšatši le a tšwago ke ntwā.
 Thobēla nama e la e budulē e bose. Ke
 moka mašegešege a šala a ba moja-lefa.
 mafello a taba ya bōna.

6450 Rangwane goba morwa wa rangwane, ke
 bona ba we ba swanetšego go fēla ba šupi-
 wa go ba moja-lefa, ka baka la gore a ba
 tswenye. Ke mokhwa o we ba fēla go ba gana
 go beya ngwana wa ntō e nyana go ba moja-
 lefa bakeng tša ntō e kholo. Le mosadi le yēna
 a ba dumele gore a šupiwē go ba moja-lefa.

Temana ya 7: Ntō e kholo e ka kokobatswa le...
moja-lefa.

6451 Ntō e kholo e ka kokobatswa. Ke ntō
 kholo ya mošate, e re ditšhikhidi ya re
 mafene. Ntō e we e ka kokobatswa ka
 mekhwa ya yōna e mebe. Ge e tše na
 mekhwa ga go ka mokhwa o we e
 swanetše go kokobatswa. Le ge mosadi
 wa ntō e kholo a ka hwa a le moopa
 ba swanetše go tšeya tše bula ntō.
 Mosadi yo we wa tše bula ntō, o
 tlo ēna tulong ya mahu. Ge a ka
 ba le mediro ya go tše loke, o wa re-

kiwa.

6452 Ngwana wa noga a na nogana.
 Ge mosadi wa nto e kholo a ile a raki-
 wa ka baka la boloi, o rakiwa le bana
 ba gwe. Ke moka ditela di thibane. Ke
 gore ba ka the tha boela go tšeya mosadi
 mo we lelolong la bo mosadi yo mogolo.
 Boloi ke mokhwa o mongwe wa go kokoba-
 tša nto e kholo. Go nyakela monna wa go
 dithare tša go mmolaya. Monna a^{ha} the ke
 a fo kokobatsa nto e kholo a le nnoši, a-
 owa, o swanetše go bitša ba ledko. A
 ba thalōšetše mokhwa wa mosadi. Ga-
 mmōgō le batswadi ba mosadi ba le
 gōna. O dira bothatse, bja gore ka mo-
 swana mo a hwile ba the ke ba šala
 ba rulana ka dithōgō.

6453 Ge mosadi wa nto e kholo a ka tha-
 la, bana ba šala. Mosadi yo mongwe
 o šala a ba apeela. Fela ge bana
 ba ka toga le mmago bona, ba boya
 ka morago ga mo papago bona
 a hwile. Bana ba we ba ka the ke
 ba hwetsana boja-lefa. Go dula gō-
 na ba ka dula.

bh54 Mafivi o be a na le mo¹te o mogolo. Bo-
golo bja mo¹te ke basadi. O be a na le basa-
di ba ba phethago monwana ka o thii. Nto
e kholo e be e le ya ngwana Masete. Le-
ina la mosadi e be ba re ke Makhapa. Mo¹te o
bo¹te re lekhole, ra batamêla ke matôla. O be
o filo gola fêla, ka gare ditholwana di the
gôna. Lehu e be le a-tile kudu tharing ya
bathankana. Bana ba mosadi yo mogolo
bona ba phela. Monna o ile a nyaka go
dula taba ya mahu ka marago gôdimu. Bja-
le basadi, ba re go monna, re lokollê re
bo¹lê magagešû. Molato keng. Molato o
wa o tēba. Tha go beya ngwale ke le-
thate. Rena a re na ba fukatšî.
Go bēlēga a re tšwafe, re a bēlēga.
Bjale a re tēbe the we the jago bana ba
rena.

bh55 Dipolabolo tša basadi di ile tša kwiša
monna bo¹thoko. A bōna ga bo¹te gore mo¹te wa
gwe o ta thubēga. Ke ge a re go bona,
dillo tša lena ke dikwile. Ke swanetše go le
ntšha, lo kwa the we the bolayagomalapa a
lena. Ba ile ba thabēla mantšu a monna wa
bona. Bjale a re go bona, ke nyaka gore yo
mongwe le yo mongwe a yo botša batwadi ba
gwe. Ka moswana le tē na bō mo. Le bona

K34/82

ba tē ba o kwe ka di tē be tša bona tše we
le tšwelago thona. Ba ile ba dira bjale. Le
yēna o ile a tibiša ba leloko gore ba be gona.

b456 Mafiri o thalošetsā ba leloko le batswadi' ba
basadi'. Moa a o na lešidi. Ka motswana ba ile
ba khobakana. Bjale a ba thalošetsā tše bitšē-
tšwa. Le bitšitšē ke nna bakone, ka baka la
go tšogēla ke bana. Bjale motšwa o nyaka
go thubēga ka baka le we. Lehono ke le tibiša
gore ke nyaka gore ba tšwe. Monna wa ngaka
o tša a utulla noga e e lomago bana' ba
ka. Ke moka ke feditšē tša ka dipolabolo.
Ba leloko ba ile ba thabēla mantšu a we.
Batswadi' ba basadi, a ka a ba thabiša. Ba
ile ba re, monna mo a nyaka go kwa tša mo-
tē wa gwe, o foya. A re a ke lebege gore le
e, aowa, ke no lebege fēla bjale ka ge le
nna e le nna ngwana wa lena. A ba ka ba
tšwēla pele le go fatha taba. Gwa beiwa
letsatšila go tšwa.

b457 Makhapa o ile a laēla moredi wa gwe go
ripa dithotse. Ka lebaka la mo ba filwe
lebaka la go dira dipoba, ke ge a la-
ēla moredi wa gwe. A re go yēna, ge
o ka bona dithotse tša ka mafuri di ō-
ma ~~ma~~ diphephe tša tšona o diripē

melebô. O di tšebe gore ngaka e tšōntiya. Ngwana o ile a dumêla mantšu a mmagwe. Ke moka ka moswana ba tšoga ba etšwa.

b458 Monna wa ngaka a tiya Makhapa. Ba ile ba thepela matsatsi a maane, ka letsatsi la bothaano ba fitša mo we ngaka e lego gona. A ba dudiša ka mokhuwa o we ba tswalanego ka gona. Ka moragô ga mo we a ba botša methopô ya bona. Ka moragô ga methopô, a ba botša taba e ba e tšego. Ke moka a tiya mosadiyo wa mmima tšou. A ba a mmotša le ditaelo tša go laêla moredie. Gae lo hwetšana bana ba bolaile hopane. Ba tša mmolaya ka nto yago. O ile a dumêla mantšu a ngaka. Ke moka ba laêla ba tšoga.

b459 Moredi wa Makhapa o ripa dithotse a lla. Ka moragô ga mo ba tšha-tšwa go fetša go ja tša go ja tša ka moswanyana. Ba bōna moredi wa gwe a tšeya letšephe. O ile a rarella ka mafuri. Ba bōna a ripa dithotse, a lla. Ge ba mmutsiša gore o dirang. A ba botša gore mma o

K34/82

itše ge ke bōna diphēphē tša tšona di
swaba ke di ripē ~~me~~melebō. Ka baka
la borathana, a ba ka ba tšwela pele
le go mmutšiša. Ka moragō-nyana ga
mo ba tha maketše, ba bōna lehome-
di le tšwa le kitima, la tēna ka ntong.
Ba ile ba le bolaya, ke moka ba le
beya mokhobeng.

bH60 Makhapa o ile a utama tšeng.
Ka moragō ga matsatši a mararo, ba
tēna ka khoro. Moloi o kae. Ba hwetsā-
na gore moloi a gōna. Bjale re tša dira
bjang. Palakanang lo thwa le tšatši le
khotsā. Ka letsatši la bo bedi le boē. Mo-
thomong le yēna o tša ba a fiṭhile. Le
tibišē batho ba la ba go sala, ba tē
ba o-kwe. Mantšu a we a bolabola ke
mafiri. Ba ile ba palakana.

bH61 Makhapa a tēna ka moswana wa
ntše. Ka letsatši le we ba yago go tšwa
ba khutšiša maoto a bona, a tēna moteng.
Ke moka a rwala mabêlê a gwe. Le
bana ba gwe, a tšoga. Morwa wa
gwe wa pele, e be e le yo mogolo. A dirē
la mmagwe makuba mmotong wa ma-
ubeng. Monna o ile a mmotsā gore o

K34/82.

the ke'wa tšwa ka moteng pele ga dipolabo-
lo. A ka a mo theletša.

b462 Ka moswana batho ba khobakana. Ba
ile mo la ba khobakane ka moka ga bona
mong wa motše a thōma ga ba thalošetša.
A re mo re thikile tha phiri. Mosadi yo la
o ile a šala a tēna ka moswa wa tša-
tši le la le palakanago ka lona. Go fithe-
ng ga gwe, o ile a tēna ka ntong, ka
moragonyana ka bōna dithoto di rwadiwa
gammōgō le mabēle a rwadiwa. Ke ile
ka mmotša gore o ya kae ditaba di the-
šū tša bolwabolwa. A ka a mphetola,
o ile a tšwela pele le meloko ya gwe le
bana ba gwe. Ke moka ke tše ke še-
tšego ke di bōna.

b463 Ditaba di ka laudišetšwa batho.
Goriale ke mong wa motše. Ba laudiši ba
ile ba laudiša ka mokhwa o we ngaka
e ilego ya bolabola ka gona. Ka mora-
gō ga mo ba feditše ditaudišo tša
ngaka, ke moka mong wa motše a la-
udiša makhuto a gwe. A re ke nnete ka
makhwa o we ba laudišetšego ka gona.
Ke moka a laudiša ka mokhwa o we
ngwana a go šala a dira mo gae. Ke

ge ba ile ba šala ba bolay lehome-
di ka ntō^{ng}ya moteiwa. Bjale le nthele-
tšeng bakone. Ke moka ke lebulaka.
Ge e le lefa laka le swanetše go lewa
ke mantwana e khorong. Le ge ke hwile a
ke nyake ngwana wa gwe a ka šala
a ja lefa laka. Ke moka a fetsa ma-
ekufo a gwe.

b4b4 Mafisi a hwa. A ka a tšeya le baka
le letelele. Ke gore le ngwaga a ka a fetsa.
Pele ga lehu la gwe, o ile a tšalošetsa
ba gabō ntō e e ta šalago eme le gato-
ng la ntō e kholo. A re morwa Mafolosane
ke yēna mong wa motē o. Go ile go tše-
iwa m^{ya} e we e tšwelego ka moteng, ke
moka gwa tšeiwa yēna. O tšerwe ka di-
khomo tša go tšwa khaitšedi yaka. Ke mo-
ka a fetsa polabolo ya gwe. Ka moragō ga
mo ke moka a ba šiya.

b4b5 Mangou o ile a ba gōna ge go bulu-
kiwa papagwe. Ke morwa makhapa. O ile
a tōga le mmagwe ge a e tšwa ka
moteng. A thōma go budusa tēla ya go-
ya a tšošetša bo morwa rragwe. Ba ile
ba lla tšellotha moku go fithela tše
tēla. Modirong o mongwe le o mongwe e

be a e ba gona. Mmagwe o ile a fota
thellong fêla.

b4b6 Letsatsi la tshupô ya moja-lefa.
Bjale bja meriri Mangou o ile a ba
nthe, le bjale bja dipendi. Lehono
ke letsatsi la tshupô ya moja-lefa,
le gona o ile a ba gona. O diyo o
kwa ka bopudi ya tela, ke moka a
ta. Ke gore e be ba tha mmitsi. Le
ga go le bjale a ba ka ba moraka. Ba ile
ba supa moja-lefa a duti a le gona. Ba
thalosa ka mokhoa o we nta e kholo e ilego
ya dira ka gona. Batho ka moka ba ile ba
dumelana le mantšu a we moka a ilego
a siya. Morwa Mafolosane yo we leina la
gwe ba go ba ba re ke Khati a napa a ba
moja-lefa.

b4b7 Mangou o ile a nyaka go tseba. Ke
ka morago ga mo ba supile moja-lefa.
O ile a ba khopela go bolabola pele ga
gore ba palakane. Ba ile ba mo dumella
Molumi wa difeka pele ke mang. Pele
ga gore ke arabiwe, ke na le potso putsi-
šo e ngwe. Mmago dikhomoge e ile
ya roba lesaka, le manamane a yona
a robile. Bjale ke feditie, mona le

peelo a ka araba. Ge a riale a boêla
a dula fathhe.

bH68 Banna ba ile ba mo araba diputšišo tša gwe. Ge o be o khopêla le ba-
ka la go bolabola, e be re gohola gore
o ta bolabola the nna goba taba. Bja-
le o re fa diputšišo. Diputšišo tša
go nka be o butšiše moho papago. Re-
na a re divi ka bo rena, ke mantšu
a a šilego ke moho. Molimi wa di-
feka e be e le wena, bjale o boetšiši-
tšwê morago ka baka la gotšwa gago
ka šakeng. Mo la mmago a re mo
a tšhaba wena o šale, gona e be
e ta ba wena ge papago a be a nya-
ka. Ke moka re feditšhe, a re tša
nyaka go kua polabolo. Batho ka moka
ba re morena. Ke moka ba palaka-
na.

bH69 Ba ile ba tšhobašša bana ba moho
ka khomo. Ka morago ga dipolabolo
le tšhupo ya moja-lefa ba tēna dijong,
le dinong. Moja-lefa o ile a laiwe
gore ngwana wa noga a na noga-
na. Wa tšhoka go mothōhōmêla o ta
go lona therêthê. Rena ke moka

leho no re a palakana. Ke moka kho-
ro ya ga ~~ma~~ Masete e hwile, ba ka
the thaya go tšeya mosadi ya mogolo.
Khorō gwa gola ya bo malome wa
Khuti. mafello a taba.

6470 Bjale ka moteng wa Lewele. O
be a na le basadi ba bararo. Mosadi
wa ntō e kholo e be e le Mpereke. Monna
wa gwe o ile a tšeya dikhomo tša gotšwa
moredi wa gwe wa pele a tšeya Nkatile
ka tšona. Bjale a dula le ngwetš; e we.
Mpereke a ka a dumela ge monna a
tšena ka ntong ya ngwetš. A re ke tswa-
nēlo ya gore ke dulē naē. A ke re o wa
di teba gore ngwana wa pele wa moetsa-
na, dikhomo tša go mo tšeya ke tša ka.
Monna a tšena ka ntong ya mosadi.

6471 Mpereke a thala Lewele. Ka mora-
gō ga dipolabolo tše we tša bona, a re
go yēna, šala o dutš; ga boje mara-
kabele. A ka a mo theletš, o ile a re
o kwa lehufo. Khanthe ke moka o tu-
gile. O ile a ~~tša~~ tšhaba le Makase. A
šiya bana ba ba bedi ba bathankana
le moetsana. Ba ile ba leha ka ma-

K34/82

ata go ya ba mo tšeya, a goma a bo-
êla. A re a ke nyake go robala le ngwa-
na waka. Lebaka ke gore ke nyele dikho-
mo, di tšo tšeya mosadi. Lehono o robala
le mosadi yo we wa mathepa a dikho-
mo tšaka. A fete naē, ge e le nna a
ke tša monyaka.

b472 Nkatile o ile a phatha teelo. Ke
gore o ile a šala a tšolêla bana, ka
moragô ga dipolabolo tša bona, a napa
a tšoga a ya monneng wa gwe yo mo-
swa. Monna a napa a fa mothadiwa
tša gwe. Bana bona ba ile ba šala
le papago bona. Ke mo a e ra mora-
di gore a ba tšolêle. Ke moka mmago
bona o ile. Le ngwana ka o thii, a ka
a ba gona yo we a gopolago go latê-
la mmago bona.

b473 Losana a šala a ba moja-lefa ka
moragô ga lehu la papagwe. Moja-lefa
ke morwa mothadi. O ile a ba moja-le-
fa ka baka la gore a ka a nyaka go šala
mmagwe ka morago. Le ge a gudile e le
monna, a ka a kwišiša ka taba ya mma-
gwe. O be a bitša Nkatile gore ke yēna
mma. Bjale papagwe a laêla gore ke

yêna yo we a tago šala a ija lefa laka.
go ile gwa ba bjale ka ge mohu a ile
a laêla.

b474 Khomo a e lebale namane ya yôna.
Mpereke a thôma go fapana le monna wa
gwe wa bobedi. O ile go o kua gore mo-
rwa wa gwe ke moja-lefa, ke moka a
thôma go melêla monna mothela. Mosadi
mo a the na ngwana, monna o roma mo-
sadi. Bjale mo a mo roma a tha dumele.
A ba a kwata a mo isa theata. Kha-
nte o mmuletše tela. A tšhabêla ga
morwa wa gwe. A napa a duletše ruri.
Morwa wa gwe a thôpha thoto a fa mo-
thadiwa. Mafello a taba.

b475 Phupu o be a na le basadi ba
bedi. Mosadi yo mogolo e be e le Matšie.
O ile a dula nae lebaka le letelele, a
thešu a tšee mosadi wa bobedi. O ile a
tšeya mosadi wa bobedi ka morago ga
mo a bôna gore mosadi wa pele o fedile
teng. Ke gore noga e be e ngadile a
tha thwe a tha bêtêga. O be a na
le marogana a mararo. Mogolo wa bo-
na ba re ke Khašane. *Yêna o be a
šetše a mo tšeišitše mosadi. A ya a

K34/82

tšeya mosadi wa bo bedi. Mosadi ~~wa~~ yo we wa bo bedi, ke wa mokoko~~t~~êlo. O ile a kwana le wa n^o e kholo mo a yo tšeya wa bo bedi.

6476 Matsie a dira gore Khašane a tšênê ka ntong ya mosadi yo monyana. Ke mmagwe a gore a tšênê, ka buka la gore monna mo a belaêla, o be a fêla a agella morwa legora. Ka tšatši le lengwe a ba laêla, a re o tša tšama a šaba. Ba tšeba ga bo^ote gore mo a tšwile a boe ka peia. Letšatši le ile la mo di kella nage^{ng}. Bošego a boya, a hwetšana morwa wa gwe ka gare ga n^o. A ka a mmolaya. O ile a mo tšeela tše aparo. Ke moka a mo le^thetša a tšwa a šala a robetše.

6477 A tšoga a botša mmagwe. Ke hwetšane morwago ka nt^ošyaka. Ke matsatši ke di bōna, bjale ye ke re ke a go botša ke moka o fo aga legora. Bjale o mpo^tša gore ke dieng. Ke re nthatana ya mašabele khane e la e letše maing. A ke ne khwara natšo. Go tšoga le^ohono a ke tša mo nyaka mo. O swanetše go tšog^a~~ke~~. Mosadi a mo fetola

K34/82

ka go rogana. A re o ta šala o
rakalešše marakabele. X

6478 Mollô o ile wa rumaša. Ke gore ba
ile ba thōma golwa. Ka moragô ga mo
a mmutsitše marakabele, a lebala mo-
sadi ka molathêla. Molathêla ke go ti-
ya motho ka moragô ga theuta. Ge o mote-
ile ka gare ga theuta, ke legofi. Wa
hupa menwana ke thepakêlê. Mosadi
a kwa gore di a bāba, a mo tswara
ka tša ka pee. Ke moka o ruma-
šitše. O ile a phakisa a mo thaba
ka megōlo. A phakisa a mo lethetša
ka tša ka pele. Bjale a mo tiya. Morwa
a kwa mmagwe a lla, a ya a mo thi-
kiša. Ba ile ba nyaka go bolaya, a
thuša ke Raknobadi, a lamola.

6479 Ke thagoletše lokaana la re go
gola la n̄haba. Morwa wa gwe o thoka le
khogo ya lefofa. Bjale o ile mo a bitšitše
banna ba gabô, a ba thalošetša ka mokhwa
a fapanago le n̄to e kholo. Banna ba
ile ba bōna n̄to e kholo phōšō gammōgō
le morwa wa gwe. Ngwana o na le phōšō, o
be o tha tswanêla go thikiša mmago. Bōna
o diretše papago phōšō. Wena a o bone phō-

šo. Lehono o nyaka go bolaya o šale o ija lefa la gwe. Morwa a ka a ba araba, o ile a no homola. Bjale ba gafela mong wa mote gore a fetše taba.

6480 Lešele a še la tšhwene fela le la motho le gona. Ka moragô ga mo ba mo gafetše taba, a bolabola. Lagola le ya bolata. Kudu go bolwabolwa ka mosetsana. Bjale ke thabile ke leokana, leokana le we le swa-netše go tomudiwa. Goiale mo we ke gore a ntšwélé ka moteng, a bôné wa gwe mmoto a dulé. Pele ga gore ba begele morwa e taba, mmagwe a bolabola. Taba e we a e bolabolago, e ka the ke ya dirêga. Nna ke metše neng thekutu, mo a tha te ka ntong yaka. Togela tše we moradi, a ra tšela tšona. Morwa wa ntšo e kholo, a re nka the ke ka toga. Ge papa a nyaka go mpolaya, a mpolae ke le ga namo. Go lukile banna, nna le-hono ke nna lešele.

6481 Lešele ke rotwe. Rotwe e béléga ditšhwene le basadi ba yona. Ka moragô ga mo di gudilé, ke moka di lwa nayô. Ka baka la go thoka mohola, ke moka e ya tihaba. Ke moka e tšwile mothapeng. Mo e bôna tša gabô e ya tihaba. Phupu a re

go banna, ke gudile, a ke nyake go fofotšwa
e the nna khomo. A ka ba a mpolaya bjale ka
ge e thale yo monyana. ^{ge}Le ke le mokhalabje
a ke mokhalabje wa tšhwene. Nna ke swa-
netše go tšwa ka moteng ko bona waka mmo-
to ke dulê. Ba ile ba mo dumella. Ba re
ke nneteng dipôô a di be pedi moteng.

6482 Matsie o ile a šala le morwa wa gwe
Ka moragô ga mo a thalusitse gore go toga
yêna, ba nyaka go tšeba ka basadi. Mong wa
moše a re ke basadi ba gwe, ge nke ke baka
basadi ba swanetše go toga le nna. Wa ntô
e nyana a ka a gana, o ile a dumela
go toga le mokhalabje. Mmago Khašane a re
nna a ke thoge e the nna the thare. Ba
bona ga boše gore ditaba di buina. Ke
ge monna a e tšwa le moradi yo monyana,
a ya a dula mmotong wa šaleng.

6483 Dipolabolo tša Phupu pele ga khudugô.
Le ntheletseng ba ga malesa. Malesa ke
tšhwene. Ke gore ba bina yôna. Mošaša o we
ke yago go o aga, ngwana yo a the ke a
têna. Ke mmone gore yêna le mmagwe ba
nyaka go mpolaya ba šale ba ija thakha
yaka. Thakha ke gore dilo tša go šiya
ke mohu. Le fa laka ka moka ke tša

K34|82

lefa moradi yo ko dulago nae. Ka gobane ke
yo we a ta go ntshetša. Le ga ke tšeba
ga bote gore mogama nnyo a gome, go goma
mo gama khomo. Kowa morakeng ke isa le-
hu. Ngwana o mpolaile ka go tšena dipha-
teng tša ka.

6484 Phupu a loma ke kwiti, a napa a hwa.
Khwiti ke gore o ile a na tšwa ditšo tša
go thefele. Di dira bjale ka ge nhe ke
diphupu tša khwiti. Ka morago ga ma-
tšatši a the makae, mo a le kowa mora-
keng a hwa. Motho yo mogolo wa o kua
a bolabola taba, o na le nnete. O di bō-
ne. Le wena mo o ka re o na le ngwa-
na, a tšena ka ntong ga go, o tšebe ga
bote gore o go bolaiile. Ka baka la gore
meletse e we a e dirago mo ana le mora-
di, wena o ka thehe wa e dira, ka baka
la gore o tšofetše.

6485 Thello tha mohu ya ba khakantšhane.
Khašane o ile a ba gona morakeng go bō-
na mohu papagwe. Go ile gwa ba mankha-
pana. Ba bangwe ba re mohu o swanetše
go rwadiwa a yo tšwa a le ka ntong ya
moradi yo mogolo. Ba bangwe ba ganetša.
Ba re mohu a uta, o ile a thaloša dita-

ba ka moka re le gōna. O ta boēla maruping bjang. Go ka the ke gwa direga. O swanetše go tšwa a le ga na ka mo ntang ya mosadi yo le na le rego ke yo monyana a išwe lebiteng.

6486 Theriri a ba thalošetša dipolabolo tša mohu. Ke moratho wa mohu. A re go bona, ke a makala ge batho re le bjale ka ditšhwene. Ke gore ba re tšhwene e lebala kudu e bjale ka ngwana. Le e tswenya ka go bolabola, e le gore mohu o šile mantšu. Lefa ka moka ga lona o le gafetše morwa wa mosadi yo monyana yo. Le lebita la gwe, o ile le mpolokeng ka mo šakeng la dikhommo. Ge re rakisa molaō wa lentšu la mohu, re swanetše go dira mo we a go bolabotšego. Ba ile ba dumelana ka mikhwa o we a laudisitšego ka gona.

6487 Khašane a ka a bolabola. Bo mmagwe a ba ka ba ~~ata~~ ta. Ba gopotše gore ~~o~~ ta swadiwa a ta a beiwa ka ngwakong wa gwe. Thello ba-thologadi ba lla ba le ka ntong e we mohu a tswilego a le ga yōna. Ke gore mohu o swanetše go tšwa ka ntong e kholo. O ile a tšwa a le ka ntong ya mosadi wa bobedi, a išwa

lebiteng. Moradi wa bo bedi a tena a
le nnozi ka ntong.

6488 Yo mongwe le yo mongwe o ile a lla the-
llo tha moku a le ka ntong ya gwe. Butsi
bja batho ba ile ba lla thello ba le ka lape-
ng la nto e nyana. Bandi ba lapeng la Ma-
tsie, ba ile ba ba ~~ba~~atswadi ba gwe fela.
Yo mongwe le yo mongwe o ile a dira bjala
bja diphiri ka lapeng la gwe. Le bjala
bja meriri gwa fo ba bjale. Dingaka tsa
go alafa lehu, di ile tsa ba pedi. Ngaka e
ngwe ke ya mma sala suping. E ngwe ke
ya mma morakê. Le bjala bja meriri ya
dipeudi bo ile bja fo ba bjale.

6489 Letsatsi la tshupo ya moja-lefa. Ba
ile ba khobakana lapeng la nto ya mma mora-
ka. Khašane le bo ngwanabo gammogô le
bo mmagwe a ba ka ba ya. Le bona ba
ile ba dira thobošo masuping. Batho ba
ile ba ta kudu lapeng la Ngwana-Ma-
dike. Ba ile ba thaba khomo ya go tho-
boša bana ba moku. Khašane le yêna
o ile a thaba khomo. Khomo e we keya
matšo a khaitšedi ya gwe. Khanthe ko-
wa ba ile ba thaba khomo ya go siya
ke moku.

6490 Theriri a tiwara Modupi ka letso-
go. A re go batho, le a mmôna ngwa-
na yo ke mo swerego, ke yêna moji wa
lefa la mohu. O dutši tulong ya mohu.
Ge gona le motho yo a nago le molato le
mohu, o swanetše go bônana naê. Dikolo-
to tša mohu mo batho, ke yêna yo we a
ta go di rêra. Batho ba bangwe ba ka
makala ge go šupwa yo bakeng tša
Khašane. Ke mohu yo we a ilego a koko-
betša lapa le legolo ka baka la mokhwa
wa lona. Bjale ke ge a šiya taêlo ya
gore morwa Ngwana-madike ke yêna yo
we a swanetšego go ja lefa la gwe. Ke
bongaka bja gwe, o filê yêna. Ke mo-
ku ke feditše. Ka moka ba re thobêla.
mafello a tšhupô.

6491 Go leka noka a še go tshela goriale
ke Khašane. Mohu o be a e na le lesa-
me la dikhomo le dikhomo tše itabe. Dipu-
di e be e le masome a mabedi le dipudi
tše pedi. Dipikolô diphêtha menwana
mmedi. Batho theletše ba re go Khašane,
le wena o swanetše go hwetšana wa
go moabe. Monna o ile a mela dipha-
fêlo. A ya ga morwa rragwe. A fithe

a re, re swanetše go abêlana mothahu
o wa papago rena. O ile a mo fetola ka
gore nna ke nna ngwana nka the di tšebe.
Wena mo o khôna, the-pela ga rangwane
o botša yêna.

6492 Khašane a ya a botša rangwane wa gwe.
Rangwane wa gwe, a no bôna a tšwella
e thale ka moswanya. Ka gobane o ile go
bolabola le morwa rragwe, a goria a bo-
êla gae go robala. Ke ge ka moswa-
na wa gôna a tšogella yo we rangwa-
ne. Bjale rangwane wa gwe o ile a
makala kudu ge a mmôna. O maketše
ka baka la gore e thale a fapana le
mohu e šu a ke a gata mo we mo tšeng
wa rangwane. A fitša a mmotša bja-
le ka ge a botša morwa rragwe.

6493 Rangwane o fetola Khašane. O
ya kwale ngwana wa mogolo. Lehono
mantšu a go a kwale, ka baka la ma-
ntšu a mohu. Mohu o go tšeišitše
mosadi. Ka moragô ga mo we, wa fapa-
na le mosadi yola wago, wa ya wa tšena
ka ntong ya magatša papago. Bjale pele ga
lehu la gwe, o ile a šiya taêlo. A re
wena a wa swanêla go hwetšana thelo

K34/82

gōdimu ga mafa a gwe. Go bjale, bjale
ka ge mohu a bolabotše. Ke moka a
fetša taudišo ya gwe. Le morwa re re
kwane, bjale lena lo diyo bōna mo re
arogana lefa. Ge le kwane gona, ke
ta togēla ka moswana. Ke moka a go-
ma a boēla gae.

bH94 Ba ile ba mo ganēla. Ka moswana
bja re gotha ba ya ba gaṭhana. Ba ile
ba dula le buka le letelele ba no homola.
Bjale rangwane wa bona a re ke na le
modirō waka kowa gae. Nka be le some
ka moknwa o wa le bolabotšego ka gona
ae ya go le bjale ba ile ba lo homola.
Rangwane a re khaṅthe o itšē go ta kowa
gaka wa re keng. O riale o ra Khašane.
Ke ile tang le re abaganē lefa la go šiya
papago rena. Go bjale modupi. A re nna
a ke tebe mo a na le thelo mo. Ba re go
yēna thepela o knutša, a gona the we
o ka the hwetšago mo.

bH95 Khašane o ile a kitima le dikhorō. Ka
moragō ga mo a bōna gore ba mo ganēla,
a thōma go buduša diteli. Kā go ya di-
khorong. Le ga go le bjale ba khorō
a ba ka ba ēma naē. Ba ile ba ēma

K34/82

le modupi.

6496 A thōma go šumisa molwa o dutsi. Ka moragō ga mo a bōna gore ditaba tša gwe a ba mo kwele, a thōma go šumisa molwa o dutsi. Naka tša go rwešwa a di khomarele thōgō. O the ke wa bōna go-ekalla ga bonong, go-wa-fathe ke ga lona. Diēma tše pedi tše di ile tša thabiwa ke Modupi, ka gobane o ile mo a-re o tšhela ditaola tša gwe tša mmošša gore a rulêlê. A tho-ka go rulêla o ta naiwa. Ka gobane pāpagwe o hwile, a mo ruti-
le metholo ka moka, ke ge a tha-ba diēma tše we tša ka gēdimu.

6497 Gowa ga khašane ya ba lehula gwe. Modupi a-re, a ke mogolo ke moko-kompa, ke mokhufsi mmōna tša khoe, tša khaufsi ke ya ukamêla. O ile a le-ka ka maata go khopêla dithare tša go nyaka go bolaya moja-lefa, a šitwa ka gobane ditaola tša moja-lefa di ile tša mmošša. A rapa baloi gore ba mo thuše. Le bona bona ba ile ba šitwa go tēna ka khoro ya moja-lefa. A utšha khomo a rēka tadi mothwana. O fo di-

ra ka tšhogo, a ka a tšama a laolêla
pheko ya gwe. E tšhale mo e laolêla ke
ngaka e ya go mofa. Monna o ile a
leba moja-lefa ka tšadi. A ka a tšena
o ile a wa ka moragô ya legora. Moja-
lefa a mmolaya. Ba gôga mpja ba ya
ba boloka. Ke moka taba ya bona
ya fêla e ta mo we. Moepolai a lelwe,
Khašane o e polatile ka noši.

Temana ya 8: Go tibiwa ga dintlo.

bh98 Tebô ya ntô e kholo go monna wa
basadi. Monna mo a tšeya basadi, a tšee
tšatši ka le thii, ba ya ka go latelana
moradi wa gontšha monna thakeng.
Ke gore wa mathômô. Ka moragô o
tšeya balatedi ba we. Ge balatedi
e no ba batho fêla, le yêna wa ma-
thômô e no ba motho fêla, yo nola
wa mathômô ke wa ntô e kholo.

bh99 Bana ba ba ja-lefa ke ba pele.
Ngwana yo mongwe le yo mongwe, yo
we e lego mogolo ke moja-lefa. Khoši
ya tšoga ngwe e ya šala. Ke gore
mogolo wa bona a hwa, go šala

yo a molatêlago. Fêla ge a ka hwa
a šiya mosadi, a ka the ke a ba moja-
lefa. Moja-lefa go taba morwa wa
mohu. Bjale bakeng tša dintso tša ba-
sadi go thepela ka motšeele ya bona.
Wa pele goba dikhomo. Taba kholo ke
dikhomo.

6500 Phetano ya dikhomo. Ge monna
wa basadi a hwile, go nyakiwa go
tibiwa nfo e kholo. Ge mohu yowe
e the ngwana wa pele empa a
ile a šiya basadi. Ba nyaka go te-
ba gore mosadi wa gontšha mohu tha-
keng ke mang. Dikhomo tša go mo
tšeya di tšwa kae. Ke mo we batho
ba phakisago ba hwetšana tšela
ya nfo e kholo.

6501 Ditela tša khwetšana ya dikhomo
dipedi. Dikhomo tša matšo a ngwanana
Tša maata a monna le tša maata
a mosadi. Gona le tšela e ngwe,
e we motho a hwetšanago dikhomo
ka yona. Ke dikhomo tša melato.
Bjale dikhomo tše di fetago dikhomo
tše we ka moka ke tšam matšo a ngwa-
nana. Di latela ke tša mosadi. Di-

khomo tša maata a monna a di na
mohola, ka gobane a di na mong wa
tšona.

6502 Taba e ya dikhomo tša monna ge
di the na mohola, e ile ya bipêla ba-
nna ba bangwe. Dikhomo tša gotšwa
ngwanana ke tše dikholo, ka gobane
di na le mammuwi. Tša gotšwa monna
di ka foya tša gola mowe di yago go nyala
gona. Go bjale ka mo a ka hwa tša šala
di eme ka lešaka. Di ka the ke tša aana
moja. - lefa fêla, di aana di into tša gwe
ka moka. Tša mosadi di swanetše go aana
morwa wa gwe. Go bjale ka tša ngwanana,
le tšona di na le. mong. Dikhomo tša mosadi
di goba tša ngwanana di na le. thopa.
e kholo, mo ba nyaka go bolaya e ngwe.
Ya monna khomo a e na thopa. Ofo ba
botša gore ke nyaka go bolaya khomo,
ke moka a bolaya.

6503 Ge ba ka nyakisša nto e kholo, ba
e hwetšana, ke moka ba hwetšane mo-
ja-lefa. Mabapi le barwa ba nto e
we, a go tha na nyakisšo. Ngwana
wa pele ke yēna moja lefa, wa
yōna nto e we kholo. Fêla molaō

o, o tilego, ke go tšeya mosadi wa
the bula-nto e kholo, ge nto e kholo
e ile ya hwa e the na morwa.

6504 Mokhwa wa dikhomo tša tšeo ya ba-
sadi le bogolo bja bona, ke o o latela-
nago ka mo fathe. Basadi le bona ba
tšeiwa ka go latelana ga bona. Le ga
go tšibiwa gore mosadi wa gontšha mo-
na thakeng ke yo mogolo, fela bogolo
bja mosadi bo thepela ka dikhomo.
Nto e kholo ke e,

- 1 Nto ya go tšeišwa. (matšo a khaitšedi.)
- 2 Nto e latelago, wa go tšeiša ke dikhomo
tša maata a mmago.
- 3 Nto ya go tšeiša ke papago, ka dikho-
mo tša maata a gwe.
- 4 Nto ya dikhomo tša melato.
- 5 Nto ya the bula-nto. O ngodiwa kowa
a nampa 1. Ka gobane ke yēna yowe
a swanetšego go ēma legatong la yōna.
- 6 Nto ya matšo a moredi wa gwe wa pele.
7. Mosadi wa go šiya ke mohua thale ga gabō.

6505 Bana ba nto e kholo ke bo moja-lefa.
Mong moja-lefa ke ngwana yo mogolo. Ke
gore mogolo wa bona. Ba bitšwa bo moja-
lefa, ka baka la gore mogolo mo a ka hwa,

moratho wa gwe, o swanets'e go tšeya legato la gwe. Yo la le yēna a hwa, yo la moratho o tšeya legato la gwe. Go ka i-twa mo a ile a iya mosadi. Ke mokhwa o, ba re go, bana ba khoši re loba ka moka, ka gobane yo we e ta ba go khoši a re motšebē.

6506 The tima mollô. Monna a ka tšeya basadi, ka moragô a ya a tšeya wa ntô e kholo. Mothang a tenago, ka moka ga bona ba swanets'e go tima mellô. Mollô o ta tuka ka lapeng la ntô e kholo. Ka moka ga bona ba swanets'e go tšeya mollô gōna. Ke tšhupô ya gore ke mosadi yo mogolo. Ka moka ga bona ba swanets'e go ba ka fathe ga gwe. Le bana ba gwe ke bona bo mong wa lefa. A go khathalege go ba ke ba banyana, moja-lefa o swanets'wego lediwa. Mo a gudilē ke moka ba mo gafelē lefa.

6507 Dikhomo tša ^{matš}ma^o a khaitšedi. Di tšeya mosadi yo mogolo ka baka la gore di tšwa motho. Dikhomo tše di na le lapa la tšona. Motšwi wa dikhomo lapa la gwe ke la mammuwi. Ka baka le we ke gore di na le tela e e lebanego. Fela ge monna a ka tšeya dikhomo tša

K34/82

moredi wa pele a tšeya mosadi ka tšona, a ka the^{ke} a ba yo mogolo. Ka baka la gore, a ka the^{ke} e go lēla monyi wa dikhomo. A ka nō ba yo mogolo fēla ge ntō e kholo e ile ya ba le mokhwa. Ke tše dikholo fēla ge di ile tša fiwa morwa a tšeya mosadi ka tšona.

6508 Nka baka lang dikhomo tša mosadi di feta tša monna. Mo tabeng e banna ba ile ba nyaka go rulana ka dithogo, ka baka la khanelšana ya bona. Bahhalabje ba bedi, ba ile ba re dikhomo tše dikholo ke tša monna. Bjale ba bedi ba re mabaka ke a fe. Ba re mabaka ke gore ke mong wa mothe. Le yēna mosadi o tle ka dikhomo tša monna. Ke mokhwa o we ba re go mosadi ke the tšwa the bina a the tielwe moropa. Le tšona dikhomo tša maata a mosadi, e thale tša monna ka baka la gore letšephe le mphini o fa ke yēna. Ke mōha ba fetša go thalosa mabaka a bona.

6509 Ba go ēma le mosadi ba fa a bona mabaka. Bagwēra ba rena, go bontšha-gala gore e be le tha dule khorong. Ke lena bo malapeng. Molaō wa banna

o tšwa khorong. Dikhomo tša maata a monna a di na mong wa tšona. Ke tša dintso tša gwe. Ge a ka hwa, basadi ba gwe ba swanetše go abagana ka tšona. Ge a ile a tšeisa morwa yo mongwe, ka moka barwa o swanetše go ba tšeisa. Khamthe tša mosadi a di na makhakhempōti, di na le tšela ya tšona. Ke tša morwa wa gwe yo mogolo di laola ke yēna. Baratho ba gwe a ka fo ba tšeisa basadi, mašaledi gwa ba a gwe. Khamthe tša monna a di bjale.

6510 Lefa ke dithapō. Dithapō tša monna wa basadi, ke tšona tše we di na go le mong wa tšona. Dithapō ke di lo tše ditha lewego. Ditaola, dithare le kotsele lerumu ke tšona dithapō tše we di lebanego nto e kholo fela. Dintso tše di nyana o ka the ke wa o kwa di ngunanguna.

6511 Khomoya pheko ke ya mang. Goriale ke ba la ba rego dikhomo tše dikholo ke tša monna. Ba hwetsana gore khomo e kholo ya pheko ke ya monna. Mosadi a ka the ke a ba yo mogolo gōdimu ga monna wa gwe. Ba ile ba goma ba kwana gore dikhomo tše

dikholo ke tša monna. Tša mosadi ke tše di
nya. Le gona a še gantši mosadi a kantiha-
go dikhomo tša maata a gwe a yo tšeya mo-
gadikane.

6512 Moteng wa motou o be a na le basadi ba
banê. Kudu e be e le basadi ba bedi. Mos-
adi wa ntō e kholo e be e le mapholo. E be
e no ba motho fêla. Wa bo bedi ke mo-
khafi. Yo wa bo bedi ke pere ya magadi
a mabedi. Ba ile ba fo swana di
pelegong tša bona. Ntō e kholo e ile
ya fo ba le ngwana ka o thii wa mo-
setsana. Le ntō e nyana le yōna
ka o thii wa mosetsana. Monna a fê-
êla maata, a re ke moka ke le khopō
la ka. Ke moka ke ta hwa le leina
laka.

6513 Baredi ba gwe ba nyadiwa. More-
di wa ntō e kholo ba re ke mašily. O
ile a nyadiwa ke ba ga Pôpêla. Wa
ntō e nyana ba re ke mathako. O ile a
nyadiwa ke ba ga thekhoka. Dikhomo tša
manyalo a baredi ba gwe, tša êna ka
lešaka. Ka magô a bōna gore mo a
ka hwa basadi ba ka šala ba thinya
dikhomo le ba gabô, bokaone ke go

K34/82

tšeya basadi ka tšona. A tšeya dikho-
tša nto e kholo a tšeya Masenkele. Ka
morago a tšeya Mpjaafe ka dikhomo tša
go tšwa nto e nyana.

6514 Masenkele o ile a êma lebaka
le letelele a tha fetoge. Mokhalabje a
tha-kana thōgō, ka baka la gore o ile
a e-netšā dingaka tša mo ga gešū, ~~ka~~
^{ka} moka ga tšona di ile tša ^vsitwa. A o
kwella ngaka Bokhaga. A ya. Ya ta ya
alafa moradi. E ile ya mmotšā gore
o ta ba le ngwana ka o thii wa mosetsa-
nā. Ka moragō ga mo we wa the ke wa
the tswenya ka gobane a ka the tha hwe-
tša yo mongwe. Go ile gwa ba bjale ka
makhwa o we ngaka e bolabotšego ka
gōna. A bēlēga ngwana wa mosetsana.
Ba re ke motšwa-khole. mong leina la gwe
ke mašilu, ka gobane dikhomo tša go tše-
ya mmagwe, di tšwa mašilu. La motšwa-
khole o retše ke papagwe.

6515 A tšeya dikhomo tša more di' wa
nto e nyana a tšeya Mpjaafe. A owa
yēna o ile a e-tšibula ka ngwana wa
mothankana. Ba mo rēla leina la ^Nya^{tš}i.
Matou o ile a hwa a tha laēla thelo.

K34/82

Di ile tša mo kama dithae. A re di ta
šala di bōna^{ke} ba šadi.

6516 Taba ya tšhupō ya moja-lefa. Ka mora-
gō ga mo ba ndilē thello tha-mohu, ba
khobakana mabapi le tšhupō ya moja-lefa.
Nthatane ke yēna moratho wa mohu. A tha-
lōsetša khoba ka mokhwa o we taba e mipe-
tšego ka gōna. Mogolo wa ka o hwile. Bjale
a ka a laēla. Khoši ya toga^{ya} šiya ma-
fotwana, le fotwana le lengwe le swanetše
go ēma the bakeng tha khoši. Mogolo wa ka,
o šile dintō tše nne. Le bōna basadi ba we
ba bedi, ke ba gwe ka gobane o be a du-
la nabō. Ntō ya pele ke ya mapholo. Ya
bo bedi ke ya mokhati. Ntō e kholo ya
nya dikhomo, tša tšeya masenkele. Ntō e
nyana le yōna ya nya dikhomo, tša tšeya
mpjaale. Bjale ke bitilwē ke nama, ke re
mpetoleng yōna.

6517 Ba tha betolana ba le thephiring.
Basadi ba la ba bedi ba be ba le nabō
mo we thephiring. Ka moragō ga mo moratho
wa mohu a feditše go ba thalōsetša, a ba
gafēla go kokona lerapō. Ba bangwe ba re,
o thalusitše fēla a wa pholetša. A re a
ka pholetša bjang. Ba re taba ya dintō

e latwa ka methela ya dikhomo. A thaloša. Nto ya pele o ile a tšeiša ke batswadi ka dikhomo tša go tšwa khaitšedi. Wa nto ya bo bedi, o mo tšere ka dikhomo tša maata a gwe ka moragō ga lehu la batswadi ba rena. O ile a mo thadiša a le matshego-
ng. Ba ba bedi ke thalušitšō. Ke moka a fetšō thalošo ya gwe.

6518 Nto e kholo a e na ngwana. Bjale ba re re kwile. Pele ga gore rena re šaetše wena re botše moja-lefa. Ke le bigile taba, lena le ka na šaetša bjale ka ge le bitšeditšwe gona. Ba bangwe ba re Nyatsi o swanetše go ba moja-lefa. Ba bangwe ba re a swanela go ba moja-lefa ka baka la gore wa nto e kholo o gona. Go huone ge yēna Nthataane a ka ba moji wa lona ka go tswarēla nto e kholo. O ta tswarēla o fe ngwana wa gona. A ba ka ba fetēla pele. Bjale re re morwa wa nto e nyana a be moja-lefa, ka ba^{ka} ta gore a ka khōna go tšeya dikhomo tša mōedi wa Mathenkele a yo tšeya mosadi ka tšona.

6519 Nyatsi o ile a šupiwa go ba moja-lefa. Ka moragō ga dipolabolo tša bona, ba kwana gore morwa wa nto e

nyana a be moja-lefa. Fêla o ile a la-
iwa gore, o swanetše go tšeya dikhomo tša
moredi wa nto e kholo a yo tšeya mosadi
ka tšona. Mosadi yo we e ta ba yêna wa
nto e kholo. Ke moka taba ya tibišwa ga-
re ga khoba. Khoba le yôna e ile ya
kwana le taba e we.

6520 Nyatsi o ile a dira ka mokhwa o we
ba ilego ba mo laêla ka gona. O ile a tše-
ya mosadi ka dikhomo tša nto e kholo. A bêtê-
ga ngwana wa mothankana. Ba mo rêla
leina la matou. O ile a gola, a ba a mo
tšeisa mosadi. O ile a šala a ba moja-le-
fa ka moragô ga lehu la Nyatsi. Ke moka
taba ya bona e fedile.

6521 Mamokutupu o ile a hwa a šiya basadi
ba ba thaano. Papagwe e be e le Mauwane.
Mauwane o ile a hwa a šiea morwa
wa gwe lefa, ka gobane o be a na le mo-
sadi ka o thir. Bjale bana a ba le ba ba
bedi mothankana le mosetiana. Papagwe e
be e le mulugi wa dišego le go roka matšê
bô. Mmagwe e be e le mmupi wa dipitša.
Monna o be a na le tša gwe dikhomo tša
maata a gwe. Mosadi le yêna o be a e na

le tša gwe. Bjale mauwane a re gohwa, lefa ka moka ya ba la morwa wa gwe.

6522 Lehumi la motho yo mosoke basadi. Ka moragô ga lehu la papagwe, a thôma go tšeya basadi. Mosadi wa gwe wa pele wa go montšha thukeng ke mokhadi. Molatedi wa gwe ya ba malekutu. Wa boraro Madimabe. Ba o ile a tšeiša ke papagwe a tha phela. Ka moragô ga mo a hwile, a tšeya ba ba bedi. Mmagwe a mo fa dikhomotšha go lekana mothekho wa mosadi. A tšeya mahodu ka tšona. Khaitšedi ya gwe ya nyadiwa. Mothekho wa ngwanana a o lewe ka legano, o swanetše go tšeya mosadi. O ile a tšeya makoshe ka matšo a khaitšedi ya gwe.

6523 Monna o ile a hwa a šiya lapa le lengwe le le lengwe le na le bana. Ntšo ya pele e be e na le basetsana ba boraro fêla. Ntšo ya bo bedi e na le basetsana ba ba thaano le mothankana ka o thii. Ntšo-ya boraro e na le ka o thii wa mothankana. Ntšo ya bonê e na le ka o thii wa mothankana. Ntšo ya bo thaano mothankana ka o thii le basetsana ba banê. Basadi e be ba tha tšwa fe go bêtêga, e be ba bêtêga ba e hwa. Ke motšhe o mogolo bana ba ba-thankana ba fêla ba e hwa.

6524 Tšhupō ya moja-lefa. Ka moragō ga
 thello tha moho, ba ya ba khobakana go bō-
 na ngwana yo we e lego moja-lefa. Ba ile
 ba šupa ngwana wa n̄to ya mafello go ba
 yēna moja-lefa. Ba bangwe ba ile ba the-
 kwīšīše gore le baka ke le fe go šupiwa
 ngwana wa n̄to e nyananyane. Ke tswanē-
 lo ya gore ngwana wa n̄to e nyana a be
 moja-lefa ka baka la gore mmagwe o
 boya ka dikhomo tša gošwa khaitšedi ya
 moho. N̄to e kholo e ne le bana ba banenya-
 na fēla. Bjale ba ka the ke ba ba ba ji ba
 lefa, ka baka la gore ba taya magadi a
 bona. Malekutu o bikilwē ka dikhomo tša
 melato. Madimabe o na le ngwana wa mo-
 setsana. Ke mo a be a na le ngwana wa mo-
 thankana, e be go ka the ke gwa khōnēga,
 ka gobane o tšwa ka dikhomo tša maata a
 mahu le tša melato. Mahudu go ka the ke
 gwa khōnēga ka gobane o nyetšwe ka di-
 khomo tša maata a mmagwe moho. Re
 šupa ngwana yo we goba moja-lefa ka
 baka la dikhomo.

6525 Mogwēra a lwantšha tšhupō ya ngwana
 wa n̄to e nyana. Molwantšhi ke morwa mo-
 hu, wa n̄to ya bo bedi. A re ngwana yo we

a ka the ke a ba mogolo nna ke le gona. Mmagwe o no re a bikiwa a hwetsana nna ke le modisa. O kile wa bonang bakeng tha molomô wa lena. Goriale ke khadi. A re a ke bolabole tša molomô, ke bola-bola tša bogolo. Ge e le tša molomô, ke khale ke di lethetsitse. O monna mo-hu o šile a go tšeisitše moradi. Ka ba-ka le we o swanetše go theletša banna gore thapô mo ba gôga, ba gôga ba e ya kae.

6526 Mabaka a we le a bolabolago ka moka ke le fêla. Nna ke re a ka the ke a letša lengwane, nna ke le gona. Banna ba re o swanetše go theletša mantšu a rakhadi wa go. Monna mo la a bolla-go ke moka bophokho bo fedile. Mangwane a letša ke mašoboro. A re tše ka moka ke phefo e ralukisa dithare. Ba re bokaone ke mo a ka ~~ga~~ khorong. Mothomongwe yôna e ta ya ya go lokolêla boja-lefa.

6527 A re le lethetshe le rapô dimpijeng. Mpja e we e ta di fenyago, ke yôna e we e ta ~~kak~~onago le rapô. Ba bôna ga bothe gore ntwa o e thomile. Ba re go yêna, re thaya go e khopola, re

ta goma ra boya. Ba bolabotše ka mokhwa o we, ka go bōna gore mollō o ka šala wa rumaša. Go palakaneng ga bona mo we, ba napa ba iša taba khorong ya ga Mašumu.

6528 Ba thalošetša ba khoro tela ya ntō e kholo. Ba ile ba thaloša ka mokhwa o we ba ilego ba thalošetša batho ka gona ka le-tšatši la tihupō ya moja-lefa. Bjale ra šupa ngwana wa ntō e nyana go ba moja-lefa ka baka la gore dikhomō tša go tšeya mmagwe, di tšwa khaitšedi ya mofu. Bjale morwa wa ntō ya bobedi o wa lwa. O re re latšetše le rapō dimpjeng. Goriale ke mmaki wa moja ~~tefa~~ ntō ya bobedi. Bjale ra bōna gore ntwa e ka šala e lwana. Ke mokhwa o we re tšitšego molato mo khorong. Ba khoro ba ile ba emogēla molato.

6529 Ba khoro ba ile ba ntšha mmaki ka gare ga mote. Ba khoro ba ile ba bitša mmaki. Mmaki a thaloša ka mokhwa o we a bakago ka ōna. A še nna mmaki ke nna mankepeng. Ke nnete ke fapana le bageš ka baka la gore ngwana a be mogolo go nna. Mabapi le di feka tše we baile-

go ba di bolabola, nna ke khale ke t̥ha
t̥ene di-fekeng. Mo we ke go t̥ebago, ke
gore bana ba mma Mokhadi, ge ba feditš̥e
go loma, ka morago e be go loma nna. Ka
moragō ga mo we, e be gona bana ba mala-
pa a a latelago a mma ba khōnago ba lo-
ma. Mola ba bee ngwana yo mongwe wa mose-
tsana wa Mokhadi, pelaèlo e be e ka t̥he be
gōna. Ke moka ke feditš̥e.

6530 Bjale ba khoro bare, o wa kwala fēla
a o kwale. O wa bōna ngwana ditaba t̥a
dinto di t̥hepela ka dikhomo. Dikhomo t̥e we
ba di bolabolago gore di t̥ere makoš̥e ke matš̥o
a khaitš̥edi ya mohu. Dikhomo t̥e we ke t̥a mo-
nna le moradi. Ka baka la gore ke bōna ba
we ba go t̥hekha mollō. Go bjale morwa ma-
koš̥e ke yo mogolo go wena, ka baka la dikho-
mo. Dikhomo t̥a melato a di na leina. O wa
kwa, o swanetš̥e go ba ka f̥athe, yēna a be
ka gōdimu ga go.

6531 Mokokhonopjana mo olla o mogolo o le gō-
na, o la mogolo o swanetš̥e go rakiš̥a o mo
nyana. Goriale ke mmaki. Bare go yēna go
t̥oga lehono o swanetš̥e go t̥wa ka gare ga
mote. Ba we ba go latelago ke bago. Wena
moja-lefa, ba we ba šalago ke bago. Fēla

K34) 82

taba kholo e e nego gōna, ke go thōhōmēla
nto ya Mokhadi. Ka gobane mo la a be le ngwa-
na wa mothankana, ke yēna yo we a go ba a
ta ba moja-lefa. Ke moka go fedile. Renya-
ka pudi ya go tswalla khoro. Ba e nyaka
go baatholēlwa. Ba ntšha pudi ba ba fa. Ke
moka ba goma.

6532 Mogwēra a tšwa ka moteng le mmagwe. Ka
moragō ga mo ba boetše gae, a bōna ga boše
gore dikhaka difatile mabita. Ka baka la
gore ba khoro ba mo tšwile, ke ge a khu-
duga ka gare ga mote. A gwa ka gwa
ba le motho yo a mo šalago moragō. O i-
le a fo tšwa le mosadi wa gwe le bana ga-
mmōgō le mmagwe. A ya a ba moja-lefa
wa nto ya bō, mmotong wa Lekhwareng. ~~Mo~~
~~Mmakodi~~ gwera a šala e le moja-lefa maruping
a go šiya ke papagwe. Mafello a taba ya
moja-lefa.

6533 Mmakodi goba Pududu ke yēna morwa
Makoše. O ile a tšeya dikhomo tša moredi wa
Mokhadi, a ya a tšeya mosadi ke tšona. Leina
la mosadi ba re ke Mekhatsane. O ile a
bēlēga ngwana wa mothankana. Ba mo iēla
leina la Mamokutupu. O ile a šala a ba
moja-lefa ka moragō ga lehu la papagwe

K34/82

Pududu. Mokhašana o ile a ba ngwetši wa n̄to e kholo. N̄to e kholo ke moka ya troga ka baka la gwe. mafello a taba.

6534 Mokwaše o ile a šiya basadi ba ba bedi. Ka molaō ke basadi ba banē. Bjale wa n̄to e kholo o ile a hwa pele ga monna wa gwe. O be a na le ngwana wa moretsana fēla. Leina la moredi wa gwe ba re ke Maphurane. Papagwe o ile a šeya dikhomo tša matō a gwe, a ya a nyala mosadi wa tše bula-into ka tšona. Maina a basadi ba gwe ke a: Makopi, Madibi, Lekhadimane le Mangwedi. Makopi ke yēna wa n̄to e kholo. A hwa pele ga monna. Madibi o be a na le bana ba bararo ba bathankana. Le basetsana ba be ba le gōna. Lekhadimane ba bathankana ba le ba banē. Mangwedi e be e tše le ngwetši. Fēla moku o ile a robadišwa ka n̄tong ya gwe. Le tšello ba ile ba lla ba le ka lapeng la Mangwedi.

6535 N̄to e kholo ba ile ba šupa ya Mangwedi. Ke letšatši la tšhupō ya moja-lefa. Mabaka go šupa n̄to e we. Ke n̄to e kholo ya Makopi yo we a hwilego. Bjale n̄to e we e tšugile, ka gobane mangwedi o e butše.

The bula-nto tša n̄to e kholo ke t̄ho na mmago basadi ka moka. Dikhošo t̄ša go t̄šwa moredi wa n̄to e kholo di t̄šo t̄šeya yēna. Dinto t̄še dingwe a t̄ša ka t̄ša belaēla. Di ile t̄ša dumelana le mo we ba šupilego gona bjale ka ge ba ile ba tima mellō ya bona mothang a t̄enago mosadi ya we wa the bula-nto. Ke nne te bogose ke bja lapa le legolo.

b536 Gwa nyakišišwa moledi wa n̄to e kholo. T̄ša ēta ke namagadi pele go ya lewa ke ga t̄šona. N̄to ya mangwedi e godišitšwe empa a e na ngwana. Bjale ka ge e le yo moswa kholofēlō e gona ya gore o t̄a ba le ngwana. Malakare a šupiwa go ba moledi wa n̄to e we. Go šupiwa go ba moledi, a še gore o robale ka n̄to^{ng} e we. O ka robala fēla ge o kwana le mongwa n̄to. Le ge e le yo mongwe wa ba-^{wa} ba mohl^u a ka robala ka gona a go molato. Malakare ke ngwana wa moratho wa mohl^u.

b537 Mogoti a dula le mangwedi. Ke morwa wa n̄to ya bo bedi, go dula le mosadi wa n̄to e kholo, a še gore ke wena molaudi. Aowa a molaudi wa mosadi fēla. Lefa le laela

ke mosadi le moledi. Le bona ba ka tše
ke ba fo le šumisa ka bo bona. Ba swane-
tše go tibiša ba leloko. Bjale ba ba tibiše modi-
ro o we ba nyakago go šoma. Ge mabaka
a o kwala, ba ba dumella. Ge mabaka a
tša kwale, ba ba ganêla.

6538 Mangwedi a ba le mpa. Mpa e we
ya gwe o ile a bêtêga ngwana wa
mothankana. Leina la ngwana ba
mo rêla la Mokwaša. Moledi wa lapa
la ntšo e kholo, o ile a mojlêla go fithêla
a gola a e ba monna. Kentšu le monna
le šupa yo a nago le mosadi. Ka mo-
ragô ga mo a bōna gore ke monna, a
khobakanya batho.

6539 Malakare o šupa khobô moja-lefa.
Batho ba ile ba khobakana ka taêlô
ya moledi. A dira gore ngwana a dutê
pete ga khoba. Ke moka a êma a tswa-
ra ngwana ka letsôgô. A re le bitsitšê
ke nna ba bina tou. Ngwana yo le mmô-
nago ke mo twere ka letsôgô, ke yêna
moja-lefa. Leina la mogolo wa ka le
tsugile. Ke yêna Mokwaše. Lehono ke
mo gafêla dilo tša bô kamoka ga
tšōna. Ke yōna taba e we ka go ba

K34/82

ke le bitšetsa yōna. Ge a riale a boela
a dula fathe. Ka moka ga bona ba
ile ba re thōbela. Ke moka ke ma-
fello a taba ya bona.

6540 Boopa bja nto e kholo. Ge nto e kho-
lo e tšena ngwana, ba swanetše go tše-
ya mmula-nto. Balaudi ba re ba tšeya
mathatswa dikhwele. Bjale ka the ga
geu taba e we a e gōna. Go tšei-
wa fela mmula-nto. Ge mosadi wa
mmula-nto a ka the ke a tšeiwa;
gōna yo a molatelago o swanetše
goba moja-lefa. Nto e we ya gola-
tela, e tiya kudu boja-lefeng ka
moragō ga mo mosadi wa nto e kholo
a huile. Mo a the phela, morwa
wa nto ya molatedi, o swanetše go-
ya a soma ka lapeng la nto e kholo.

6541 Makwale o ile a hwa a šiya
basadi ba barraro. Maina a bona
ke a a latelanago a:- Morebudi, ma-
thegabu le Manyane. A ngodilwe ka
tutelanano ya tše o ya bona. Morebudi o
ile a tšeiwa ka dikhomo tša go tšwa kha-
itšedi ya mohl. Balatedi o ile a ba

tšeya ka dikhomō tša maatša a gwe. Mosadi yo mathegabu a mo tšeya ka go bōna yo mogolo hēpō e the gōna. O ile a šitwa go tšeya mosadi wa the bula-ntō ka go bane morebudi wa phela. Wa ntō ya go latēla ntō e kholo, a ba le bana ba ba bedi ba bāsetsana. Ke ge a yo tšeya manyane. Yēna o ile a ba le thari ya bathankana le banenyana.

6542 Manyane. Leina le a še mong leina la gwe, ke leina la leepana. Mong leina la gwe ke Tsatsanke. Leina la manyane o retšē ke ba gadikane ka baka la mathepa a bana ba gwe. Ba re a ledume le tšwa ntšhung. Le yēna mma bona o be a enya kudu. Mokhōba ka moka e fo ba mathepa. Ba mo ēpa fēla ka go bōna a na le thari e boṭe. Le bja la bja gwe e be ba tha nyake go nwa, ba re ba tšhaba ditšhila.

6543 Movero ~~wa~~ tšhupō ya moja-lefa. Ka moragō ga mo thello tha mohlū the fedile, ba khobakana. Mo we moverong wa bona, ba hwetsāna gore ntō e kholo a yena ngwana. Mo la e be e na le ngwana wa mosetsana e be e le kaone, ka go-

bane o be a tanya, ke gore go tšwa di-
khomo ba ya ba tšeya mosadi wa thebu-
la nto. Basadi ba ba bedi ba swana
ka gobane ba boya ka dikhomo tšama-
ata a mohl. Ngwana wa mošemanya-
na ke pheko. Ke ge ba rera gore ngwa-
na wa nto ya boraro ke yena moja-lefa.
Ba beya letsatsi la tšhupô ya moja-lefa.

6544 Masepa o ile a šupiwa go ba
moja-lefa. Leina le la masepa ke mong
leina la gwe. O retše ke ba dule di. Ba
re o ile go hwa fathe ke moka a nya le thepa.
Ke mohlwa o we ba ilego ba mo rera leina le
we. Ba ile ba mo šupa gare ga batho ba
tšetše. Ba thaloša gore dintō tše dikholo, di du-
metše bane ba bathankana. Ke mohlwa o
we le bōnago re šupa ngwana wa nto e nya-
na. Fela ngwana o thōkōmēle nto e la kholo.
Ke moka tšhupô ya bona ya fela e tše wo
we.

6545 Masepa o ile a napa a ba khōkhōō =
ke moragō ga lehu la morebudi. Ka bolaya nkwē
ke a-para a ke na malome yo nka mosoma-
mago. Ke gore ka gobane nto e kholo e
hweletše dilo ka moka di laola ke yena.
Ke mafello a taba.

6546 ~~Masepa~~ o ile aga motē o mogolo. Ka di-
khomo tša matšo a dikhaitšedi tša gwe, o ile
a tšeya basadi. Ke matšo a dikhomo tša bare-
di ba ntō ya bo bedi. O be a na le lero-
me la bona le ka othii. Thuri e be e
lla le mothegare. Masepa o ile a
hwa mēnō e tša le a maswa. Ke
gore a ka a gola. Ba ile ba lla
tšhello tša mahu ba tša khobakane
mo we moteng wa mahu. Ka moragoga
tšhello tša gwe, motē o ile wa thubēga
ka bogare.

6547 O ile wa thubēga ka tšatši la peyō
ya moja-lefa. Ba ile ba khobakane mo we
moteng wa taweng. Bjale ba rera ka tšhu-
pō ya moja-lefa. Mosadi wa ntō e kholo e
be e le wa matšo a dikhomo tša khaitsē-
di ya mahu. Bjale morwa wa ntō e we
kholo ba re ke Mampenyane. Bjale ba emi-
ša yēna gare ga bona. Basadi ba go
bikiwa ka matšo a dikhomo tša bare-
di ba mathegabu, ba re vena re na le tša
vena lapa. kapa a le ji le ngwe. Ba we
ba go baya ka dikhomo tša dikhaitšedi tša
mahu, ke bona ba we ba ta go lebella
mošupwa. Ke moka ba ripagana ka

K34/82

dikhofo. Ba dikhomotš'a mathegabu, bare ke rena ba ga Mong'ale wa Molapong. Ba dikhomotš'a Manyane bare ke rena ba ga Mong'ale wa Nkhulukwane. Molapō a ba le ba gwe batho. Nkhulukwane goba Mampenyane a ba le ba gwe. Mafellō a tuba ya barwa ba moku masepa.

6548 Ge monna a ile a tšeya basadi ka dikhomotš'a maata a gwe, moja-lefa ke morwa wa mosadi wa go bikiwa pele. Basadi ka moka ba swanetše go ba ba maata. Ka gare ga basadi ba we, gwa the be le yowe a ilego a tšeišwa. Tabeng ya basadi ba go tšeiwa ka dikhomotš'a maata, a e twenye. Ka gobane wa ntō e kholo a thoka ngwana, ngwana wa mma-molatela o ba moja-lefa. Montšha thakeng yēna ke wa ntō e kholo.

6549 Themukhiši goba Morēi. Mong leina la gwe ke la mathomō. Leina la bobedi ke la modirō wa gwe. Monna yo, o ile a hwela ke batswadi ba gwe, e thale go manyana. A ga ga malome wa gwe, ga madigane go lediwa. Diputšanyana tiē we tš'a go siya ke batswadi di ile tš'a hwa ka moka ga tšona.

Ngwana o ile a ba tšhswana ya ma-
thomola n'elo. Malome a gwe gammogō
le bo makholo wa gwe ba hwa.

6550 Ngwana a ba mmone ka telo. Ka
moragō ga mo malome wa gwe le makholo
wa gwe ge ba hwile, a ja nta, a še ba
ka letae. Letae ke mae a dintu. Moradi yo
Malephaka a šala a twenya tšhswana
ya batho. Ke ge pula e na go rumiwa
yēna nokeng. Mong ba gwe ba šala ba
dutsi. Ngwana o ile a ba di thorišegong tša
maseta peelo. A gona mo we a ka tšha-
bēlago ka gobane khoro ya bo papagwe
ba hwile ka moka, e be go na šala yē-
na papagwe. Bjale papagwe o be a the
na khaitšedi. Ke yēna o be a the na kha-
itšedi. Ka tšatši le lengwe ba kona le dijō,
a phela ka medi le dikenyo.

6551 A thōma go rēya dipela. O ile a
twaēla go thepela le batsumi. Ge ba rē-
ya le yēna a rēya. Mothang a boyago a
rwele pela, ba mo twara ga bofe. Ke
moka ya napa ya ba modirō wa gwe.
Ka moragō ga mo a gudišile e le lesoga-
na, tše dingwe a di rekisa. Mekhopa a
šoga. Ba ruki ba mathēbō ba e ya ba

rêka. Dipela e be ba rêka ka mabêlê. Mekhopa ba rêka ka dipudi. O ile a ba le dipudi tše dintši. Ke moka a di rekisa a rêka dikhomoka tšona. Bjale malephaka a thōma go mo nyaka. A mo šupa moredi wa gwe gore a mo tšee. O ile a gana, a re ke khaitšedi yaka bjale ka ge e le lena'ma.

6552 A ntšha dikhomole dipudi a tšeya Ngwana - Thekwane. Di ile tša šala di tšha eme ka lešaka. Modirō wa gwe wa gorēya a tšwela naō pele. Ke moka bošuwana bja pumuga. A tšhaba ga malome wa gwe le mosadi wa gwe, a ta ka mono nageng ya ge-šū. Batho ba ile ba tēna ke botseba. Nka ba ka lang ngwana a re golēla. O ile mo a re o tšolla melabo ya gwe, a hwetšana a tants'e marabê. A napa a goma ka tšha ka moragō. Ge a fitša gae, a bitša mosadi wa gwe, ba tšhabêla ka mono.

6553 Motho mo a na le leroō batho ba bakana ka yēna. Yo mongwe le yo mongwe o nyaka a ka tšeya moredi wa gwe. Ka mono boroka a tšeya basadi ba ba bedi. Mosadi wa golatēla wa pele ya ba Ngwana - Tholo. Wa boraro ya ba Lehhadime - he.

6554 Lehu la Morei. Pele ga lehu la gwe, basadi ba ba bedi ba ile ba tšwa ka mote-
ng. Ke mosadi wa nto e kholo le wa
nto e nyana. Gwa šala Ngwana-Tholo.
O ile a fofala. Bjale ba moêpa ka gore
o fofatšise ke leuhamêlô. O be a rata
mosadi wa ba bedi kudu. Bjale a bôna ka
tshedimuso ya gore go na le monna yo a
robalago nae. A rêkêla mosadi lepai le le
šhweu. Ke lebaka la mo ba lema. O ile
mo a e tšwa a e ya mašemong a le apara.
Monna a dula gôdimu ga thaba a mo le-
bella. A bôna a roga le monna yo mongwe.
A kitima a ya a ba tswara. Ke moka lepai
la mo tšena ka mathong a napa a fofa-
la. Basadi ba ba bedi, ba re o šala
o fêpa thegôle the we, ka gobane ke we-
na modira tšona. O ile a hwa e le thefo-
fu.

6555 Ba ile ba lla thello lapeng la Ngwana
Tholo. Mosadi wa nto e kholo o ile a tše-
la noka ya morola, aga mote wa gwe mmotong
wa photwaneng. Wa nto e nyana a ka
a dula motong o mongwe. O ile a fo dira
la gwe le gora, ka lehu la gwe ba ile
ba gathana lapeng le we la nto ya ba be-

di, ba lla t'hello tha mofu t'ha fêla.

6556 Morêrô wa tšhupô ya moja-lefa.

Ka moragô ga t'hello mo t'he fedile, bana ba mofu ba khobakana. A gona wa lelolo la bo mofu. Ba ile ba khobakana le bomma-go-bona. Ga mmogô le batswadi ba ba-sadi. Le banna ba ba agišanego nabô. Mosadi wa ntô e kholo, a thôma go bolabola.

Re khobakane mo lapeng la ntô eja bo bedi ka baka la gore monna wa rena o hwile a le gona. Bjale nna laka lentšû, ke re bana ba khaka ba bitšana ka miludi. A di ile go ya ka mebotô, ditaba re t'a no botšana. Re ka t'he ke ra khôna go boêla ra aga felo go thii, ka go bina mongwa rena a re togetšê. Ke moka ke feditšê. Ba la ba bedi le bona ba kwana le mantšû a gwe.

6557 Khobong maduma a t'a fella ga mang-goriale ke banna. Tša maduma ke tša banna. Ba re a re gane dipolabolo tša lena. Re nyaka go t'eba fêla yo we e t'abago thôgô ya lena. Mosadi wa ntô e kholo a re nna ke nna mmini moekopedi. Wa ntô ya bo bedi ke yêna a nago le ngwana le wa ntô ya boraro. Di a kwala šupa yo we le

ṭa yago le fêga ditaba go yêna. Ka morwana ge ba ka mmolaya ba ka ṭoga ba 11a ka nna. Banna ba ba ṭhêka ga bote go fiṭhela a kupa morwa wa nṭo ya bo bedi. Moji wa lefa gwa ṣupiwa ṣupulugane. Ke moka taba ya bona ya fêla e ṭa mo we.

6558 Dilete a di etêlane go etêlana batho. Ge monna a ka ṭšeya mosadi, ka moragô ga lebaka, a ba ṭhegôlê, a gona taba ke ṭhe-gôlê ṭha gwe. Bo makholo wa gwe ba ka the ke ba mo fa yo mongwe mosadi. Yêna ka nōzi o swanetše go bōna gore mosadi waka ke ṭhegôlê, a khone go soma medivô ya lapa, ke moka a ṭhōphê dikhomo a yo ṭšeya mosadi.

6559 Tomotiya o ile a ṭšeya Mmolawa. O ile a bêtêga naê bana ba banê, a ṭha phela ga bote. Ka moragô mosadi a ṭêna ke bolwētši bja mokotogane. A wêla gôdimu ga mollô, a swa letsôgô. Letsôgô la gwe la ba ṭhegôlê. Ke moka mosadi a fapana ṭhōgô. Makholo wa gwe o ile a o kwa bothoko kudu. A leka ka mata go ṭšama a afašša moredi wa gwe Bolwētši a bja ka bja fola, ka gobane motho wa mokotogane a ba a swa ke

K34/82

moka a tha fôla. Monna o ile a fetoga mosadi. Ke gore o ile a dira modirô wa lapa. Bana a ba roma dikhoneng le gokha meeti. Yêna a faga tša goja. O be a no fêla a iša mabêlê ba ga makholo wa gwe ba mo šilêla. Mmolawa o be a na le moratho wa gwe, ba re ke Matebe. A ba ka ba khona go mo fa yêna.

6560 Moredi wa gwe a gola, ya ba yêna mong wa lapa. Ka gola leya bolata. A bôna gore ka moragô o ta bikiwa, a šala mašwaneng, ke ge a tšeya dikhomo tša matšo a moredie a yo tšeya mosadi ka tšona. Heina la mosadi e le Motšopi. Go ile gwa ba yêna yo we a šalago a ketaketa ka lapeng la mmolawa.

6561 Mahole o ile a ba moja-lefa. Mahole ke morwa Mmolawa. Ka moragô ga lehu lapapagwe, a šala a ba moji wa lefa. Motšopi le mo a be a na le ngwana, o be a ka the ke a ba moja-lefa. Ge ntô e kholo e be e the na le ngwana, gôna morwa wa gwe, e be e ka ba moja-lefa. mafello a taba.

6562 Mafello a ditaba tša Tema ya 31.

6563 Lethetho la ditemana tša tema ya 31.

6250 → Tema 31. Moja-lefa yo mogolo wa basadi ba monna.

24

628⁵ Temana ya 1: Moja-lefa ke wa nto e kholo.

25

628⁷ Temana ya 2: Moja-lefa o no šala, ge moja-lefa a šile barwa.

26

6352 Temana ya 3: Bonyana bja moja-lefa.

27

6380 Temana ya 4: Pešo ya moja-lefa wa monna wa basadi, ge nto e kholo e dumala ngwana.

28

639¹ Temana ya 5: Boopa bja nto e kholo.

29

6426 Temana ya 6: Lefa la monna wa basadi a le tware ke mosadi.

30

6450 Temana ya 7: Nto e kholo e ka koko ba-tšwa le moja-lefa.

31

6498 Temana ya 8: Go tibiwa ga dintso.

32.

ends 912